

YEREL HİZMET SUNUMUNDA YÖNETSEL KATILIMIN YEREL DEMOKRASİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: BALIKESİR ÖRNEĞİ¹

Evaluation of Administrative Participation in Local Service Presentation in terms of Local Democracy: The Case of Balıkesir

Gönderim Tarihi / Received: 29.02.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 22.06.2020

Doi: <https://doi.org/10.31795/baunsobed.696566>

Sinem ŞAHNAGİL*

ÖZ: Türkiye’de 2000’li yıllarla birlikte geleneksel kamu yönetimi anlayışı ve uygulamalarına yönelik başlatılan yönetsel içerikli ve çok yönlü yeniden yapılanma çalışmaları, “yönetişim” başlığı altında etkinlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, katılım gibi kavramları yönetim sisteminin hâkim ilkeleri haline getirmiştir. Yönetim anlayışında yaşanan değişim ve dönüşüm, katılım olgusunun özellikle yönetsel ayağının daha etkin bir şekilde kullanılması gerekliliğine vurgu yaparak, bu amaca hizmet edecek çeşitli katılım mekanizmalarının uygulamaya geçirilmesi ihtiyacını ortaya koymuştur.

Hemşehrileri merkeze alan yeni yönetsel katılım mekanizmaları geliştirilmiş, halka en yakın birimler olarak yerel yönetimler ise bu mekanizmaların uygulamaya geçirildiği ilk basamağı oluşturmuştur. Zira yerel yönetimler, vatandaşa en yakın birimler olmalarından dolayı bir yandan demokrasi düşüncesinin hayata geçirilmesi için oynadıkları roller, diğer yandan kamu hizmetlerinin sunulmasında ve erişiminde üstlendikleri fonksiyonlar sebebiyle yerel halkın yönetime katılmasında ilk aşamayı oluşturmaktadır. Hemşehrilerin yaşam alanlarını ilgilendiren kararların alınmasında ve faaliyetlerin planlanmasında söz sahibi olabilmesi, yani politika yapımında aktör konumunda yer alabilmesi demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim anlayışının temel taşı oluşturmuştur.

Bu kapsamda çalışmanın amacı, 2000’li yıllarla yoğunlaşan yönetsel reform çalışmalarının ve bu kapsamda hayata geçirilen hukuki düzenlemelerin katılıma yönelik mekanizmalara ne derece yansıdığı ve bu durumun hemşehriler tarafından hangi düzeyde benimsenip bir “kültür” haline getirildiğinin tespitidir. Ayrıca hemşehrilerin sosyo-demografik özelliklerine göre katılıma göstermiş oldukları eğilimin ölçülmesi diğer bir amaçtır. Bu doğrultuda

¹ Bu makale yazarın “Yerel Hizmet Sunumunda Katılım Kültürünün Yerel Demokrasi Açısından Değerlendirilmesi: Balıkesir ve Eskişehir İlleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz” adlı doktora tezinden üretilmiştir. Çalışmada 2020 yılı öncesi araştırma verilerinin kullanılması ve çalışmanın doktora tezinden üretilmesi nedeniyle etik kurul izni gerekmemektedir.

* Arş. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, sinem.sahnagil@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0920-6948>

hemşehrilerin öncelikle yönetsel katılım olgusuna ve belediyeye, sonrasında ise katılıma yönelik fırsat ve yöntemlere bakış açıları hakkında değerlendirmeler yapılmış, katılıma yönelik ilgi, talep ve beklenti düzeyleri ortaya konulmuştur.

Çalışmada yöntem olarak metin analizi ve alan araştırması yöntemleri kullanılmıştır. Alan araştırması için Balıkesir ili tercih edilmiş, il merkezinde ikamet eden 400 hemşehri üzerinde 5 demografik soru ve 20 önermeden oluşan bir anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma sonuçları ışığında hemşehrilerin belediye kurumuna daha olumlu bir yargı ile yaklaşmalarını sağlayacak öneriler sunulmuş, hemşehrilere yönelik katılım fırsatlarının geliştirilmesine, yerel yönetim birimlerinde demokratik bir yapı ve işleyişin sağlanmasına ve etkin ve verimli bir hizmet anlayışının yerleşmesine katkı sağlayacak hususların altı çizilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılım, Yönetsel Katılım, Yerel Yönetimler, Yerel Demokrasi.

ABSTRACT: With 2000s in Turkey, versatile and administrative restructuring works have been started for traditional public administration approach and practices. These works have made notions such as governance, efficiency, transparency, accountability and participation as dominant principles of the administrative system. The change and transformation experienced in the administration approach has highlighted the necessity of using the fact of participation more effectively, especially the administrative dimension, and revealed the need to implement various participation mechanisms to serve this purpose.

New administrative participation mechanisms were developed, and local governments, as the closest units to the public, formed the first step in which these mechanisms were put into practice. Because, local governments as the closest units to citizens constitute the first stage of participation of the local people in the administration due to the roles they play in the implementation and development of the idea of democracy and the functions they impose in the provision and access of public services. The ability of fellow townsman to have a voice in decisions and activities related to their living spaces forms the basis of a participatory and democratic understanding of local government.

The aim of the study is to determine to what extent the administrative reform studies intensified in 2000s and the legal regulations implemented in this context are reflected in the mechanisms for participation and to what level this situation has been adopted by the citizens and become a “culture”. Also, it is another aim to measure the tendency of fellow townsmen to participate according to their socio-demographic characteristics. Accordingly, evaluations were made about the perspectives of fellow townsmen on administrative participation, municipality, opportunities and methods for participation and levels of interest, demand and expectation for participation were revealed. In this study, text analysis and field research methods were used. Balıkesir province was preferred for the field research, and a questionnaire study consisting of 5 demographic questions and 20 proposals was applied on 400 fellow townsmen residing in the city center. In the light of the results of the research, suggestions were offered to enable fellow townsmen to approach the municipal institution with a more positive thought. And the issues that will contribute to the development of participation opportunities for the fellow townsmen, the establishment of a democratic structure and functioning in the local government units and the establishment of an effective and efficient service understanding were highlighted.

Keywords: Participation, Administrative Participation, Local Governments, Local Democracy.

GİRİŞ

Özellikle 2000'li yıllarla birlikte yoğunlaşan kamu yönetimi anlayışında meydana gelen değişimin bir unsuru olarak yönetim², yönetsel bağlamda oluşturduğu yeni ilişki biçimi ile yönetsel katılım kapsamında yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkilerin değişimine kaynaklık eden bir olgudur. Tamamlayıcı unsuru olarak katılım ile ayrı düşünülemeyen yönetim, çok ortaklı yönetim ilkesi ışığında ilgili kesimlerin (kamu, özel, sivil) kamu politikalarını etkilemek ve yönlendirmek amacıyla etkileşime geçmelerinin yolunu sunmaktadır. Söz konusu etkileşimin gerçekleştirilmesi için en uygun ortamları ise yönetenler ve yönetilenler arasındaki mesafenin en aza indirildiği ve yerinden yönetim ilkesinin uygulandığı yerel yönetim birimleri oluşturmaktadır. Zira yerel yönetimler, seçim, katılım ve temsil gibi ilkelerin kendini gösterdiği mekanizmalar olarak bireylerin özgürlük alanının genişletilmesi ve kurumların sahip olduğu demokratik yönetim alışkanlıklarının geliştirilmesi hususunda öncelikli kuruluşlar olarak görülmektedir. Demokrasi için temel yapı taşlarını oluşturan bu ilkelerin, kuruluşlarda varlığını devam ettirebilme çabası, demokrasi ve yerel yönetim arasındaki ilişkiyi önemli hale getirmektedir.

Demokrasi kültürünün yerel yönetimler alanında uygulamaya geçirilmesi ve devamlılığının sağlanması olarak ifade edilen yerel demokrasi, aynı zamanda belirli bir yaşam alanı için alınan kararların söz konusu alanda yaşayanlarla karşılıklı etkileşim halinde alınmasını ifade etmektedir. Yerel demokrasiyle, katılım kültürünün toplumsal yapıya hâkim olduğu bir tablo çizilmekte, yönetsel katılım olgusu ile hemşehrilerin talep ve beklentilerinin, halkın çıkarlarını temsil edebilecek yerel düzeydeki yönetsel birimler tarafından karşılandığı bir yapıya vurgu yapılmaktadır. Yönetsel katılımın, kuramsal düzeyde yeni yönetsel anlayışlarda öne çıkan bir kavram olmasının yanı sıra, uygulama düzeyinde de yeni

²1970'li yıllara kadar refah devleti anlayışı kapsamında ekonomiden sağlığa, eğitimden sosyal hizmet alanına kadar çeşitli altyapı hizmetlerini ve hizmet sunumunu bizzat üstlenen devlet, toplumu ilgilendiren hemen her alanda aktif rol oynama isteği ile büyük bir bürokratik yapı ve ekonomik kapasitenin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Uysal ve Atmaca, 2018: 412). Ekonomiden siyasal yaşama kadar katı bir merkezîyetçilik politikasının izlendiği bu dönemde, devletlerin ekonomiye aşırı müdahalesi hantal bir yapıyı da beraberinde getirmiştir. Bu yıllardan itibaren küreselleşmenin de etkisiyle refah devleti anlayışının artık sürdürülemeyeceği anlaşılmış, yönetimde daha çok neo-liberal anlayışın hâkim olduğu değişim ve dönüşüm dönemine girilmiştir. Buna bağlı olarak 1970'li yıllardan itibaren yeni kamu yönetimi anlayışı şekil almaya başlamış, bu anlayışın temel dinamiklerini ise yerel özerklik, yerel demokrasi, saydamlık gibi kavramlar oluşturmuştur (Demirkaya, 2006). 1980'li yıllarla birlikte devletin küçültülerek daha katılımcı, şeffaf, hesap verebilir bir yönetim anlayışının benimsenmesi amaçlanmış, bu amaç doğrultusunda çok aktörlü yönetim (kamu-özel-sivil ortaklığı) modelini ifade eden yönetim kavramı ilk kez 1989 yılında Dünya Bankası'nın bir raporunda kullanılarak 1990'lı yıllardan sonra kamu yönetimi literatürüne girmiştir (Sobacı, 2007: 220). Türkiye'de ise ekonomik ayağı 1980'lerde Özal'ın uyguladığı serbest piyasa ekonomisi, devletin ekonomideki payının azaltılması, özelleştirme gibi politikalarla atılan kamu yönetimi reform süreci, 1990'lı yıllarda yönetimin bir model olarak benimsenmesi ile devam etmiştir. 2000'li yıllarla birlikte ise yeni kamu yönetimi anlayışının etkisi yanında, Avrupa Birliği ile entegrasyon politikalarının gündeme gelmesi, bu yılların yönetim odaklı reform yılları olmasını sağlamıştır (Güler, 2016: 364).

araçlar ve yöntemler aracılığıyla aktif hale getirilmesi, her geçen gün önem ve meşruiyetinin arttığına bir göstergesidir. Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde yönetsel katılım kavramı üzerine yoğunlaşmış, yönetsel katılımın önemi, gerekliliği ve yöntemleri başlıklar halinde incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, çalışmanın amaçları ve kapsamı itibariyle Türkiye’de yönetsel hizmet sunumunda katılım kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için kullanılan mekanizmaların uygulamaya başarılı şekilde yansıtılıp yansıtılmadığı hakkında değerlendirmelerde bulunulabilmesi, diğer bir deyişle katılım kültürünün günümüzdeki durumu üzerine yorum yapılabilmesi için gerçekleştirilen alan araştırmasına yönelik bilgi ve bulgulara yer verilmiştir.

Yönetsel katılımın, yeni yönetsel anlayış ve yaklaşımlardan da destek alan bir kavram olduğu göz önüne alındığında çalışmanın hem toplumsal, hem de yönetsel anlamda yeni katılma yöntemlerine olan talebin artmasına paralel olarak, bu yönde çalışmalara duyulan ihtiyacın giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YEREL HİZMET SUNUMUNDA YÖNETSEL KATILIM

Yönetime katılma olgusu hem ulusal hem yerel düzeyde değerlendirilebilmekle beraber, vatandaşların duyarlılığını ve demokrasi anlayışını besleyen bir kavram olarak yönetsel katılım, günümüzde özellikle yerel düzeyde toplumsal bir var oluş biçimi ve toplum üyelerinin karar almaya katılarak kendisini etkileyecek olan yaşam alanına şekil vermesi kapsamında değerlendirilmektedir.

Yönetsel Katılım Kavramı ve Önemi

Geniş kapsamlı bir yapıya sahip olan katılım kavramı, genel anlamda halkın politika yapım ve uygulama sürecinde yer alması durumudur. Diğer bir deyişle halkın kamu politikalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alması ve karar vericileri etkileyebilme yeteneklerini ifade etmektedir (Çitçi, 1996: 10). Bireylerin kendilerini ve yaşadıkları toplumu ilgilendiren kararlarda, çıkan problemlerin çözümünde söz sahibi olmaları anlamına gelen katılım, halkın yöneticiler ile iletişim halinde olmalarını sağlamaktadır (Eroğlu, 2006: 192).

Yine katılım, gerek örgüt çalışanlarının gerekse hemşehrilerin devlet organları tarafından alınan kararları ve kararları alan mekanizmaları, siyasal veya yönetsel temelde etkileme amacıyla giriştikleri faaliyetler, tutum ve davranışlar bütünü şeklinde ifade edilmektedir (Kocaoğlu, 2011: 30). Katılımdan söz edebilmek için biçimsel olarak katılım olanaklarının varlığı, söz konusu olanakların vatandaşlar tarafından etkin kullanımı gibi hususlar önem taşımaktayken (Çitçi, 1996:

10); siyasal güç ve çıkar elde etme, karar sürecinde etkin olma, yönetsel işlerin devamlılığının sağlanması gibi faaliyetler katılımın çerçevesini belirlemektedir (Uysal, 1984: 1). Kamu yönetiminin etkin ve verimli şekilde görevini sürdürmesinde temel taşlardan birini oluşturan katılım, aynı zamanda yöneten ve yönetilenlerin işbirliği içinde ve sorumluluklarının bilincinde olmalarını mümkün kılmaktadır (Eroğlu, 2006: 192). Bunun yanında birey haklarının korunmasını temeline alan bir katılım olgusu, yönetimden hesap sorabilme ve eşitlik-özgürlük talep edebilme gibi bireye yönelik işlevleri de yerine getirmektedir.

Yapılan tanımlamalarda genel olarak siyasal ve yönetsel boyutu üzerine şekillendirilen katılım kavramı, siyasal boyutu ile iktidarın oluşumuna ve siyasal kararların alınmasına katılmak olarak ifade edilmekte ve bu özelliği ile yönetsel katılımdan ayrılmaktadır. Yönetsel boyutu ile katılım ise, karar alma süreçlerinde hemşehrilerin ve örgüt çalışanlarının aktif şekilde yer alması olarak ele alınmakta ve bu noktada siyasal katılımdan farklılık göstermektedir (Kocaoğlu, 2011: 31). Diğer bir deyişle yönetsel boyut açısından bu olgu, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok söz konusu kadroların yapmış oldukları işlemlere yurttaşların ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı şeklinde ele alınmıştır (Buran, 1995: 210-211).

Yönetsel katılım en genel anlamıyla halkın yönetsel politikaların diğer bir deyişle yerel kamu politikalarının belirlenmesinden uygulanmasına kadar geçen süreçte yer alması olarak ifade edilmektedir. İlke olarak yönetsel faaliyetlerin hemşehrilerin denetimi ve gözetimi altında yerine getirilmesini benimseyen yönetsel katılım (Şengül, 2007: 7-8), bir yandan hemşehrilerin kararların neden ve niçin alındığına dair bilgi edinmelerini sağlarken diğer yandan kararların olumlu veya olumsuz sonuçlarının paylaşılmasını ve değerlendirilmesini sağlamaktadır (Whitaker, 1980: 240-241). Yönetsel katılım, vatandaşların sorumluluk ve inisiyatif olarak amaçları birlikte belirlemesi için fırsat yaratmakta, karar vermede çıkabilecek çatışmaların önüne geçilmesini sağlamaktadır. Bu sayede toplumda daha etkin ve verimli bir hizmet anlayışı yerleşirken aynı zamanda daha demokratik ve vatandaş memnuniyetinin sağlandığı bir sistem inşa edilmektedir (Kocaoğlu, 2011: 33).

Toplumsal ve yönetsel değişim sonucu ortaya çıkan yönetim mantığı, yönetsel katılımı gerekli kılan unsurların başında gelmektedir. Özellikle teknolojik gelişmelere bağlı olarak hemşehrilerin bilgi, deneyim, eğitim ve bilinç düzeylerinde artış yaşanmış, yönetim karşısındaki konumlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Buna bağlı olarak toplumu oluşturan bireyler alınan kararlarda daha sorgulayıcı, etkili ve müdahaleci olma yönünde hareket etmeye başlamışlardır. Artan hak ve özgürlük beklentilerinin yanında daha kaliteli hizmet alma beklentisi, yönetsel reform sürecinde demokrasinin gelişmesi

amacıyla insan hakları ve temel özgürlükleri koruyucu yasal düzenlemelere daha fazla önem verilmesi ve çeşitli hak arama mekanizmalarının geliştirilmesi yönetim üzerinde demokratik bir baskı mekanizmasının oluşmasını tetiklemektedir (Kocaoğlu, 2011: 35; Güler, 2016: 365). Bu durum “birlikte yönetme” düşüncesini beraberinde getirmekte, yönetsel katılım uygulamaları aracılığıyla ise hayata geçmektedir.

Yönetsel katılımın, işbirliğini temel alan ve hemşehri ile yönetimin etkileşim ve iletişim içinde olmasını savunan yaklaşımları destekleyici bir tavır sergilemesi, söz konusu kavramın önemine vurgu yapan unsurlardan bir diğeridir. Hemşehrilerin yönetimin etkinlik ve verimliliğine katkıda bulunmaları için aktif bir katılım sergilemeleri yönünde bir felsefe benimseyen yönetsel katılım, hizmet sunumunda açıklığın tesis edilmesine yardımcı olarak hemşehrilerin hizmete karşı olumlu bir tutum sergilemelerini sağlamada önemli bir mekanizmayı oluşturmaktadır (Öner, 2001b: 57-58).

Yönetsel katılımın gereklilik ve önemini ortaya koyan bir diğer unsur ise aşırı bürokratikleşmenin getirdiği sorunlardır. Bürokrasinin insanı gayrişahsî bir varlık sayan kapalı yapısı ancak genelde demokrasi özelde ise yönetsel katılım aracılığıyla sağlanan daha fazla katılım ve örgütlenme yöntemlerinin geliştirilmesi ile aşılabilmektedir. Halka karşı herhangi bir sorumluluğu bulunmayan bürokrasi, karar alma süreçlerinde katılım olanaklarını yok etmekte veya katılım alanlarını sınırlandırmaktadır (Eryılmaz, 2016: 281). Bu durum, bürokratlar üzerindeki kontrolü ve bürokratların hesap verebilirliğini etkin hale getirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Buna bağlı olarak bu ihtiyacın giderilebilmesi için halkla ilişkilerin geliştirilmesi alınacak önlemlerin başında gelmektedir (Baransel, 1993: 178).

Halkla ilişkiler, halkın beklentilerini dikkate alarak yönetsel işleyişi bu doğrultuda verimli kılmakta ve hizmetlerin yerindeliğini sağlamaktadır. Katılımcılığın, demokrasi geleneğinin devamlılık göstermesi noktasında büyük katkılar sunan halkla ilişkiler çalışmalarının önemli unsurlarından birini oluşturduğu göz önüne alındığında (Kocaman, 2006: 48), yönetsel katılım uygulamaları ile birlikte devletin benimsediği bürokratik mantığın kırılması ve bürokrasinin toplumsal sorumluluk duygusuna sahip bir şekilde faaliyet göstermesi güçlü bir ihtimali oluşturmaktadır (Eken, 1994: 50). Zira günümüzde hayata geçmiş olan Bilgi Edinme Hakkı, Kamu Denetçiliği Kurumu, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER), Açık Kapı Uygulaması gibi halkın sesine kulak vererek halkın kendisini değerli hissetmesini sağlayan, hak arama ve şikâyet mekanizmalarının alt yapısını teşkil eden yasal ve yapısal düzenlemeler, geçmiş dönemlerin halktan kopuk ve buyurgan devlet anlayışının, hizmetkâr devlet anlayışına dönüşmesinde halkla ilişkilerin önemini gözler önüne sermektedir.

Bunun yanı sıra söz konusu uygulamalar ile etkileşim halinde olan ve hizmet ile halk arasındaki bürokratik mesafeyi ortadan kaldırarak elektronik ortamdan hızlı ve güvenilir hizmet erişimi sağlayan e-devlet platformu, daha katılımcı bireyler ve toplumların oluşmasına önemli katkılar sunmaktadır (Güler ve Şahnagil, 2017: 182; Güler ve Yılmaz, 2019: 362).

Sonuç olarak yönetel katılım, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi için en uygun ortamın tesisini sağlamaktadır. Seçime dayanan ve sadece siyasi liderin seçimi ve onların faaliyetlerini kapsayan katılım anlayışı günümüzde gerekliliğini sürdürmekle birlikte yeterliliğini kaybetmiş görünmektedir. Bu çerçevede, ancak katılım kavramına yönetel bir bakış açısıyla yaklaşabilecek ve hemşhri-leri yönetel sürece daha fazla entegre edebilecek yeni yöntemlerin hayata geçirilmesi ile katılımcı demokrasi amacına tam anlamıyla ulaşılabilir (Smith, 2007: 151). Buna bağlı olarak, bilgi çağının başlamasıyla bilişim teknolojilerinin yardımı ile yeni katılım yöntemleri hayata geçirilmiş, yerel düzeyde hemşhri-lerin algı ve beklentilerini dikkate alan, danışma ve eylem odaklı işleyen ve hemşhri-lere karşı hesap verme sorumluluğunu temel alan bir katılım mekanizmasının oluşturulması için yeni fırsatlar ve yöntemler hayata geçirilmiştir.

Yönetel Katılım Yöntemleri

Uzun yıllar çeşitli şekillerde uygulama alanı bulan katılım yöntemleri, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte politika oluşum sürecinden hizmetlerin yürütülmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede varlık bulmaya başlamıştır. Bu kapsamda geleneksel katılım yöntemlerinin yetersiz kalması sonucu karşılıklı etkileşimi ve aktif katılımı temel alan yeni yöntemler ortaya çıkmış ve bu yeni yöntemler geleneksel yöntemlerle birlikte yerel düzeyde katılım kültürünün işlevselliğini sağlama noktasında önemli roller üstlenmiştir.

Seçim (Oy Verme)

Demokrasilerin en temel ve katılımın en yaygın uygulamalarından biri olarak seçim, halk iradesinin belirli dönemlerde kendisini gösterdiği, geleneksel bir özelliğe sahip olan katılım yöntemidir (Korkut, 2011: 42). Ulusal politikalarda olduğu kadar yerelde uygulanacak politikaların da belirlenmesinde etkin bir katılım yöntemi olan seçim, aynı zamanda anayasal bir hak olma özelliği taşımaktadır (Kocaoğlu, 2011: 65). Seçim, bir yandan yönetel gücün kimin elinde olacağını belirlenmesini sağlarken diğer yandan yöneticiler tarafından izlenen politikaların seçmen tercihine göre yönlendirilmesini sağlamaktadır. Bireyin özgürlüğünün bir sonucu olarak kabul edilen genel ve eşit oy ilkesi temelinde seçim yöntemi, halkın demokratik değerleri benimsemesini kolaylaştırarak, halka yöneticileri bir nevi denetleme fırsatı vermektedir. Gerçek anlamda bir yerel demokrasiden bahsedebilmek için yerel halkın, yerel organ-

ların oluşturulması ve yerel politikaların belirlenmesi için yapılan seçimlere özgür ve eşit bir şekilde katılmaları sağlanmalıdır (Çitçi, 1989: 82). Dolayısıyla gerek çalışan kesimin gerekse hemşehrilerin yönetsel birimleri etkileyebilmelerini, politikalar ve programlar üzerinde söz sahibi olabilmelerini sağlayan seçim mekanizması, siyasal katılımın olduğu kadar yönetsel katılımın da bir parçasını oluşturmaktadır.

Sahip olduğu öneme rağmen seçim yönteminin, bilgi çağı ile birlikte temsil ve katılımın yaygın şekilde sağlanması noktasında eksik kaldığı konusunda genel bir fikir birliği bulunmaktadır. Bir katılım yöntemi olarak oy verme her ne kadar hemşehrilerin çeşitli politikalar üzerinde etkili olmasını sağlamakta ise de katılımın seçim ile sınırlı kalması (Çitçi, 1996: 10) ve özellikle yerel yönetimlerde karar organlarının sadece seçimle göreve gelebileceğinin benimsenmesi söz konusu birimlere demokratik özellik kazandırmada yetersiz kalmaktadır (Korkut, 2011: 42). Buna bağlı olarak son zamanlarda yapılan özellikle yönetsel katılıma yönelik birçok çalışma seçim yönteminin eksik kaldığı noktaları kapatmak üzerine yoğunlaşmaktadır.

Yerel Referandum

En genel anlamıyla referandum, yasama işlemi konusunda halkın oyuna başvurma yöntemidir (Parlak, 2011: 296). Diğer bir deyişle referandum, halkın yasama alanında gösterdiği aktif girişimleri ifade etmektedir. Yıldırım'a göre (1993: 166) referandum halka, karar alıcılar tarafından alınan kararları, koyulan kuralları, önerilen program veya politikalar üzerinde kabul veya ret hakkı tanımaktadır. Buna bağlı olarak yerel referandum ise, yerel siyaset çerçevesinde yer alan konuların belirli bir yöntem benimsenerek yerel halka sorulması, danışılması ve görüşülmesi ile çözüme kavuşturulması olarak ifade edilmektedir (Korkut, 2011: 48). Yerel düzeyde uygulanacak herhangi bir politika veya kararda kamuoyunun gerçek eğilimlerini belirleme noktasında en etkin yöntemlerden biri olarak referandum, halkın sunulan önerilerinden hangisine daha yatkın olduğunu belirleme amacı taşımaktadır (Öner, 2001: 109).

Halkın tercihinin belirlenmesi amacıyla yapılan referandumun, yerel halkın yerel sorumluluk, aidiyet ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesinde önemli bir etkisi olmaktadır. "Avrupa Yerel Özerklik Şartı", "Avrupa Kentsel Şartı" gibi bazı uluslararası metinlerde de öngörülen referandum yöntemi, yerel yönetimlerin sınır değişimi, beldenin geleceği ile ilgili büyük projeler gibi hususlarda hemşehrilere danışılmasını, halkın bilgilendirilmesini ve karar alma sürecinin aktif parçası haline getirilmesini gerekli kılmaktadır (Öner, 2001: 110). Her ne kadar zaman ve maliyet gibi nedenlerden dolayı referandum uygulamasının kolay uygulanabilir olmadığı düşüncesi dile getirilse de, söz konusu uygulama yerel konularla ilgili halkın beklenti ve tercihlerine doğrudan

ulaşması açısından demokratik toplumlarda önde gelen yöntemlerden birisini oluşturmaktadır (Kocaoğlu, 2011: 68). Çok yönlü müzakere ortamının oluşmasında önemli bir yöntem olan referandum, yerel aidiyetin varlığı ve demokrasi kültürünün sağlanması açısından belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Kent Konseyleri

Yerel yönetim temsilcileri, kentte yaşayan tüm hemşehriler, sivil toplum örgütleri ve ilgili diğer tüm kesimleri bir araya getirerek, yerel düzeyde var olan sorunları çok yönlü olarak ele alan, bu kapsamda çözüm yolları geliştirebilmek adına katılım ortamı hazırlayan bir diğer dinamik yapı kent konseyleridir (Kocaoğlu, 2011: 71). Kent konseyleri, demokratikleşme sürecinin önemli etkileşim alanlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Kent halkının yönetime katılımı konusunda 1980'li yıllarla birlikte çeşitli örneklere rastlanmakla birlikte kent konseylerinin toplumun her kesiminden bireylerin karar süreçlerine katılımını sağlamak amacıyla yaygın hale gelmesi Yerel Gündem 21 çalışmalarıyla olmuştur (Coşkun, 2007: 100). Temel yapı taşı "sürdürülebilirlik" olan Yerel Gündem 21'in sürdürülebilir bir kalkınma öngörüsü, katılımcılık anlayışıyla kent konseyi uygulamasında karşılık bulmaktadır. Yönetime çok ortaklı bir yapı kazandırılması gerekliliğini temel alan yönetim yaklaşımı da yine kent konseyleri ile uygulama alanı bulmaktadır (Korkut, 2011: 63).

Kent konseyleri, yerelde mevcut sorunların çözümüne katkıda bulunma ve bu kapsamda geleceğe yönelik tasarımlarda bulunma amacı taşımakta, kent yönetiminin etkinliklerini takip ederek hazırladığı raporlarla kamuoyunu bilgilendirmektedir (Görün, 2006: 168). Kent konseyleri yerelde söz sahibi olan tüm toplum kesimlerini ve yerel toplumu temsil eden bütün güç odaklarını, bir araya getiren bilimsel ve özgün bir stratejik planlama platformu olarak tasarlanmıştır (Aksu 2008: 44). Özdemir'e göre ise (2011: 31) sürdürülebilir kalkınma amacını ön planda tutan kent konseyleri, yerelde bir vizyon belirlenmesi amacıyla ortak bir bakış açısı geliştiren ve üstlenmiş oldukları yönlendirici işlev ile söz konusu bölgede ortaya çıkan sorunların çözüme ulaştırılması noktasında hemşehrilik hukuku etrafında birleşmeyi sağlayan demokratik yapılarıdır. Yerelde ortak yaşam bilinci ve hemşehrilik hukukunun geliştirilmesi, çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesi gibi hususlarda etkili bir rol üstlenen kent konseyleri, toplumda uzlaşma kültürünü oluşturarak yerel yönetimlerin karar alma mekanizmalarına aktif katılımı sağlamaktadır. Dolayısıyla kent konseyleri söz konusu işlevler aracılığıyla yerel demokrasinin güçlendirilmesinde yadsınamaz bir önem arz etmektedir (Özcan ve Yurttaş, 2010: 159). Ayrıca yöneltil katılımın geliştirilmesi kapsamında çocukların, kadınların, engellilerin ve gençlerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini artırma ve yerel karar mekanizmalarında aktif rol oynamalarını sağlama amacı taşıyan

kent konseyleri, kent yönetiminde saydamlık, hesap verebilirlik gibi ilkelerin uygulanmasına da katkıda bulunmaktadır (Kocaoğlu, 2014: 6).

Doğrudan bir katılım sağlaması açısından önemli bir yere sahip olmasına rağmen kent konseylerinin danışma rolü ile sınırlı kalması, sağlanan katılımın istenen etkiyi yaratamayacağı endişesini ortaya çıkarmaktadır. Halkın katılım ve motivasyon konusunda eksikliği ve isteksizliği, katılımı toplumdaki tüm birey ve çıkarların temsilinde güçlük yaşanacağı düşüncesi gibi konular kent konseylerinin kendilerinden beklenen potansiyel faydaları gösterememesinin nedenleri olarak görülmektedir (Demirci, 2010: 144-145). Bununla birlikte kent konseyleri her ne kadar henüz bağlayıcı nitelik kazanmamış ve yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde yasal yaptırım gücü elde etmemiş olsalar da sivil toplumun bilinçlenmesini, gönüllü hareketi teşvik etmesi, herkesin görüş ve düşüncelerini açıklayabileceği bir platform olması açısından önemi göz ardı edilmemelidir (Kocaoğlu, 2014: 4-5).

Bununla birlikte kent konseyi kararlarının belediye meclis gündemine alınması yerel karar alma mekanizmalarına doğrudan bir etki olarak değerlendirilebilirken, söz konusu kararların gündeme alınma durumunun belediye başkanlarının inisiyatifine bırakılmış olması beklenen etki düzeyinin sınırlanması anlamına gelmektedir.

Meclis Toplantılarına Katılım

Yerel düzeyde yaşayan vatandaşların istek ve şikâyetlerini yönetime, dolayısıyla meclise iletmesini sağlayan bir mekanizma olarak halkın meclis toplantılarına katılımı (Görün, 2006: 168), yerel halkın yerel yönetim organlarıncı yürütülen görev ve hizmetler hakkında bilgilendirilmesini amaçlamaktadır (Korkut, 2011: 54). Yılda belirli aralıklarla toplanan, çeşitli yasal düzenlemelerin görüşülüp karara bağlandığı belediye meclisinin ve meclis çatısı altında yapılan toplantıların yerel halkın katılımıyla uygulamaya geçirilmesi öngörülmüştür (Öner, 2005: 62). Gerek dünyada gerekse Türkiye’de görülen örneklerde meclis toplantılarına katılımın belirli bir ölçüsü bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle söz konusu toplantılara katılımın oranı sayısal olarak belirlenebilmiş değildir. Bunun yanında yerel halkın toplantılara katılabilmekle ilgili haberdar olup olmadığı, haberdar ise bu hakkı ne derece kullanabildikleri, toplantılara katıldıkları takdirde pasif bir izleyici olmaktan ziyade aktif bir katılımcı özelliği gösterip gösteremeyecekleri yönetsel katılım temelinde yerel demokrasinin işlevselliği için önemli noktaları oluşturmaktadır.

E-Katılım/E-Belediye Uygulamaları

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen dönüştürücü etkiyle birlikte internet uygulamaları çağımızın hemen her alanına etki eden önemli bir araç

özelliği kazanmıştır. Hizmet sektöründe sıklıkla karşılaşılan mobil uygulamalar, kamusal fayda sağlama amacıyla kamu yönetimi alanına da giriş yapmış, devletler vatandaşlara daha verimli bir yapı içerisinde hizmet sunmak amacıyla söz konusu teknolojilere daha çok başvurmaya başlamışlardır (Parlak ve Sobacı, 2005: 226). Dolayısıyla yerel yönetimler kapsamında geliştirilen e-belediye uygulamaları, yönetişim ağının önemli parçalarından birisi olarak günümüzde yerini almaktadır. E-katılım ile birlikte hizmetlerin halka ulaştırılması kolaylaştırılmakla birlikte yönetim şeffaflaştırılarak toplumun her kademesi yönetime dâhil edilmektedir. E-katılım ile bireylerin bilgi edinme ve etkileşim imkânlarının zenginleşmesi, yerelde demokratik bir yapının oluşturulmasına ve yönetsel süreçlere katılım açısından yeni olanakların sunulmasına katkıda bulunmaktadır.

E-belediye uygulamaları, online kamu hizmetlerinin yerel düzeye indirildiği bir sistemi oluşturmakla birlikte, merkezi devlet aygıtları ile paralel olarak yönetim ağının geliştirilmesi ile yerel halkın yönetimde daha aktif şekilde bulunması, hizmetlerin bölgesel olarak etkinlik ve verimliliğinin artırılması gibi amaçlar benimseyerek temelde e-devlet düşüncesi ile benzer amaçlara sahip bir mekanizma özelliği taşımaktadır (Şahin, 2007: 167). Bireylerin kendi belirledikleri yönetim ile kurmuş olduğu ilişkileri daha güçlü bir zemine taşıması, mobil faaliyetlerin yerel demokrasiye sağladığı faydaların başında gelmektedir (Yıldırım ve Öner, 2004: 53). Bu kapsamda e-belediyecilik, belediye ve halkın elektronik ortamda iletişim kurmasını sağlayan, bu sayede talep ve şikâyetlerin en kısa zamanda karşılık bulmasına olanak veren bir sistem olmakla birlikte, belediyelerin sunmakla yükümlü oldukları mal ve hizmetlerin, yöre halkına elektronik ortamda sunulması olarak açıklanabilmektedir. (Alodalı vd., 2012: 88).

E-belediye uygulamaları ile bireyler bir yandan yerel yönetimlerin işleyişi hakkında bilgiye kolay ulaşım sağlayabilmekteyken, diğer yandan sunulan hizmetlerden eşit bir şekilde faydalanma fırsatı yakalamaktadır. Kurumsal tanıtım, meclis kararlarının yayınlanması, e-talep, e-bilgi edinme ve e-şikâyet formu, stratejik planların yayınlanması, resmi başvurular için bilgi ve belge sunumu, beyaz masa uygulaması gibi uygulamaları web siteleri ile halka ulaştıran yerel yönetimler (Alodalı vd., 2012: 92), bütçe ve muhasebe işlemlerini de web tabanlı yazılımlarla desteklemektedirler. Özellikle yerel düzeyde konuttan imara, sağlıktan çevreye birçok alanda sürdürülen kamu politikası oluşturma sürecinde belediye meclisinin bilgi iletişim kanalları aracılığıyla halkın görüş ve önerilerine başvurması, politika sürecinin şeffaf şekilde ilerleyebilmesi noktasında önem arz etmektedir (Kırışık ve Sezer, 2015: 208).

Diğer taraftan her ne kadar merkezi ve yerel düzeyde e-devlet/e-belediye fikri kabul görmüşse de uygulamaya bakıldığında gerek teknik ve mali gerekse

personel kaynaklı çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Yasal mevzuat, teknoloji kullanımı hakkındaki bilgilerin sürekli geliştirilmesi ve güncellenmesi zorunluluğu, erişim noktasındaki adaletsiz dağılım, bütçe kısıtları vb. durumların e-devlet ve bağlantılı olarak e-belediyeçilik uygulamaları için sayılabilecek engeller arasında yer aldığı söylenebilir (Henden ve Henden, 2005: 58).

Gönüllü Katılım

Gönüllü katılım bireyin herhangi bir baskıya maruz kalmadan, maddi beklentisi olmaksızın, yaşanan toplumu benimseyerek kamu iş ve hizmetlerine gerek karar gerekse uygulama aşamasında sorumluluk üstlenerek fiilen katılımı olarak ifade edilmektedir (Şengül ve Çetinkaya, 2013: 3). İnsanların yaşam kalitesini artırmak ve kamu yararına ulaşmak amacıyla bir toplumsal girişim veya sivil toplum kuruluşu bünyesinde gerçekleştirilen etkinliklere katkıda bulunması olarak gönüllü katılım, yerel hizmetlerin katılımcı demokrasi yaklaşımına uygun olarak hemşehrilerle etkileşim içinde görülmesi amacıyla kullanılan bir yöntemdir.

Küresel gelişmelere bağlı olarak yerel yönetimlerin rollerinde meydana gelen çeşitlilik ile birlikte hizmetlerin etkin bir şekilde nasıl ve kim tarafından gerçekleştirileceği sorusu gönüllülük kavramı üzerinde daha fazla durulmasına neden olmuştur. Yerel düzeyde hizmet üretimi ve sunumunda giderek büyüyen sosyal ve kültürel sorunlar karşısında gönüllülük gibi alternatif katılım yöntemleri, çözüm yolu olarak etkili yöntemler arasında yer almaya başlamıştır (Korkut, 2011: 70). Bu yöntem ile yerel ölçekte çeşitli projelerde gönüllü olarak yer alan hemşehriler toplum adına sorumluluk üstlenerek yönetimi kontrol etme imkânına sahip olurken, aynı zamanda yerel yönetimlerin mali problemlerine de alternatif bir çözüm önerisi sunulmuş olmaktadır. Gönüllü katılımın bir diğer katkısı ise ortaya çıkardığı aidiyet duygusu ile kent kültürünün oluşturulup devamlılığının sağlanması noktasında olmaktadır (Kocaoğlu, 2011: 78). Bunun yanında gönüllü katılımın amacına ulaşabilmesi için toplumda bu konuda isteğin var olması ve bu konuda yönetimin sunduğu özel alternatiflerin desteklenmesi önemli bir noktayı oluşturmaktadır (Toprak, 2014: 386).

Yerelde en etkili birimler olarak belediyeler kendi kapsamları çerçevesinde yürüttükleri faaliyet ve hizmetlerde gönüllü katılım yolunu kullanmaktadır. Belediyelerdeki hizmetlere gönüllü katılım başta sağlık ve eğitim olmak üzere çevre, spor gibi belirli alanlar dâhilinde ve yerelde danışma ve katılımı sağlama ilkesi ile yürütülmektedir. Hizmet sunumunda etkinlik, verimlilik ve tasarruf sağlamanın amaçlandığı söz konusu yöntem sayesinde toplum ve idare arasında işbirliği sağlanmış olmaktadır (Öner, 2005: 85). İşbirliği ortamının sağlanması ise yerel demokrasinin güçlenmesini beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra yerel hizmetlere gönüllü katılımı özelleştirme genel anlatımı

çerçevesinde değerlendiren görüşler de mevcuttur. Buna göre kamusal mal ve hizmet temininde özel sektörün gönüllü katılımı desteklenerek, kamusal hizmetlerin dağıtımında görülebilen başarısızlıkların önüne geçilmeye çalışılmakta ve bu sayede kârlı olmayan birçok hizmetin halka sunulması sağlanmaktadır (Toprak, 2014: 386).

Kamuoyu Yoklamaları

Toplumunu oluşturan bireylerin büyük bir kısmının belirli bir konu üzerinde be-nimsediği tavır, görüş ve inançların toplamı olarak ifade edilen kamuoyu (Eryılmaz, 2016: 10), yerel hizmet sunumunda yerelin yararına kararlar alınması ve politikalar uygulanması noktasında önemli bir göstergesi oluşturmaktadır. Yerel düzeyde hemşehrilerin politikalar üzerinde etkili olabilmeleri için bilgi sahibi olmaları ne kadar önemli ise, yerel yönetim birimlerinin de hemşehrilerin beklentilerinden haberdar olmaları aynı derecede önemlidir. Söz konusu durumun sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, sunulan hizmetlere yönelik halkta oluşan memnuniyetin ölçülmesini sağlayarak uygulanan politikalara meşruiyet kazandırmaktadır.

Kamuoyu yoklamaları bu kapsamda en genel anlamıyla belirli konularda kamunun düşüncesini ölçmek amaçlı yapılan girişimler olarak ifade edilmektedir (Yıldırım, 1993: 110). Kamuoyunu temsil etmesi amacıyla seçilen örnek bir grup üzerinde görüşme veya anket yöntemleri ile yapılan kamuoyu yoklaması, örnek grupta yer alan bireylerin belirli konular hakkındaki eğilimlerini, kanaatlerini, tutum ve davranışlarını belirlemek üzere gerçekleştirilmektedir (Yalçındağ, 1996: 107). Yerel topluluğu oluşturan bireylerin olaylar hakkındaki duyarlılık düzeylerini ve hizmet beklentilerindeki değişiklikleri ortaya koyan yöntem, farklı baskı grupları arasında denge kurulmasına, etkin bir yurttaş topluluğu oluşturulmasına ve halkın kendilerini ilgilendiren konularda bilgilendirilmesine katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve Emrealp, 1994: 110). Dolayısıyla yerel halkın belediye yönetimi ile iletişim ve etkileşim içinde olmasını sağlayan yöntem, yerel katılımın işlevsel kılınmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra kamuoyu yoklamalarından sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi için yerel baskı gruplarının kendi görüşlerini baskın görüş olarak göstermelerinin önüne geçilmeli, olabildiğince yerel halkın tüm kesimlerine ulaşmaya çalışılmalıdır (Öner, 2001: 108-109).

Beyaz Masa Uygulamaları

Demokratik bir katılım ortamının gereklerinden olan yerel yönetim birimlerinin yürüttükleri hizmetlere ilişkin halka bilgi ve hesap verme zorunluluğu, yönetim ve vatandaş arasında uyumu sağlama amacı taşıyan “halka ilişkiler” olgusunu daha önemli hale getirmektedir. Kamu görevlileri ile hemşehriler

arasında kamu yararını esas alan bir iletişim aracı olma potansiyeline sahip olan halkla ilişkiler, çoğulcu ve katılımcı bir yönetsel yapının oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Yerel yönetimleri destekleyen bir kamuoyu oluşturma amacı taşıyan halkla ilişkilerin (Yalçındağ, 1996: 11) önemli argümanlarından birini Beyaz Masa uygulamaları oluşturmaktadır. Beyaz Masa mekanizması belediye bünyesinde yer alan hemşehrileri kapsamakla birlikte, hemşehrilerin bizzat ya da telefonla belediyeye sözlü ya da yazılı başvurusu üzerine işlemeye başlamaktadır. Uygulama, yerel düzeyde bireylerin şikâyet, talep ve görüşlerini alarak hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması amacıyla ilgili birimlere iletmekle yükümlü bulunmaktadır (Sezgin ve Özbay, 2016: 203). Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Özel Kalem Müdürlüğü, Yazı İşleri Müdürlüğü, Halkla İlişkiler Müdürlüğü gibi müdürlükler kapsamında hizmet veren Beyaz Masa, belediye birimlerinin çözmekle yükümlü olduğu sorunları dilekçeye dökerek ilgili birimlere gönderen bir halkla ilişkiler hizmeti olarak ifade edilmektedir (Sezgin ve Özbay, 2016: 204).

Bürokrasiyi rahatlatmak, yurttaşların zaman kaybını önlemek, yerel yönetim ile vatandaş arasındaki aracıları kaldırarak kolay iletişimi sağlamak, daha iyi hizmet sunumunu gerçekleştirmek gibi amaçlara sahip olan Beyaz Masa uygulaması (Kocaman, 2006: 121), halk ile yönetimin diyalog halinde olmasını sağlayarak katılımı teşvik etmektedir. Bunun yanı sıra Beyaz Masa bir yandan halkın yönetim üzerindeki denetimini sağlarken diğer yandan çözüm süreci içerisinde yetki ve sorumluluğunu yerine getirmeyen personelin tespitini sağlayarak kurum içi denetim mekanizmasını da işler hale getirmektedir (Sezgin ve Özbay, 2016: 203). Beyaz Masa sistemi, belediye çatısı altında üst yöneticilere doğrudan ulaşma, vatandaşların ilettiği sorunların takibi ve en kısa zamanda cevap verilmesi, halkla ilişkiler faaliyetlerinde aktiflik, hazırlanan raporlar aracılığıyla başkana bilgi verilmesi ve sürecin denetiminin sağlanması, vatandaş memnuniyetini artırma gibi temel ilkelere sahiptir (Korkut, 2011: 86-87).

Semt Danışma Merkezleri ve Halk Kurultayları

Kent yaşamının en temel toplumsal birimi olan mahalleler, halkın aktif şekilde yönetime katılımını sağlayarak yöneticileri denetlemesine, idari işlem ve uygulamalara karşı örgütlü bir biçimde hareket etmesine verdiği destekten ötürü yerel demokraside büyük önem taşımaktadır (Yalçındağ, 1998: 51). Demokratik katılım yöntemlerinden biri olarak düşünülen Semt Danışma Merkezleri (SEDAM), uygulamaya bakıldığında bazı belediyelerin mahalle bürosu olarak şekillendiği görülmektedir. Çeşitli hizmetlerin halka yakın şekilde sunulması, belediye ve halk arasında karşılıklı iletişime imkân vermesi gibi unsurlar bu merkezlerin çekim alanını oluşturmaktadır (Yalçındağ, 1996: 144-145). Temel

amacı yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve halkın yönetime katılmasına katkı sağlamak olarak ifade edilen SEDAM'lar ev ekonomisi, gönüllü avukatlık, aile planlaması danışmanlığı, özürllülerin eğitimi, genel sağlık gibi çok çeşitli alanları kapsayan etkinlikleri hayata geçirmektedir (Arıkboğa, 1998: 153-154). Merkez bünyesinde yönetim işlevi danışmanlar, belediye halkla ilişkiler birimi elemanları ve muhtarların işbirliği ile yürütölmektedir. Yerel halkın isteklerinin belediyelere iletilmesi noktasında aracı görevi gören SEDAM'ların ihtiyaç duydukları araç, gereç gibi donanımlar kurulduğu bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının desteği ile sağlanmaktadır. Merkez kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler ise gönüllü kuruluşlar tarafından mali olarak desteklenmektedir (Yalçındağ, 1998: 56).

Uygulama alanı bulan bir başka yerel yönetim aracı ise halk kurultaylarıdır. Geçmişı kent konseylerinden öncesine dayanan ve ilki büyükşehir belediyelerince başlatılan halk kurultayları, yerel hizmetlerle ilgili halkın bilgilendirilmesi amacıyla yılda en az bir kez düzenlenen toplantılardır. Halkın temsilcileri ile belediye arasında etkileşim sağlama amacı olarak faaliyet gösteren halk kurultayları, parti ayrımı yapmaksızın, her türlü vatandaşın katılımını öngörmektedir (Şinik, 2009: 9). Günümüzde daha çok halk günleri/toplantıları şeklini alan halk kurultaylarını yerel demokrasi açısından kritik kılacak husus, işte bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Kurultaylar her kesimden insanın katılımıyla ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinden faydalanılmasıyla önem kazanmıştır. Ancak, dilek ve taleplerin aktarılmasında araç olabilecek bu mecraların, halk tarafından yeterli ilgiyi görmediği kurultay düzenleyicileri tarafından aktarılmaktadır (Yıldırım, 2014: 82). Bu noktada yerel demokrasinin başarıya ulaşmasında yerel yönetimi sağlayan kurum ve kuruluşlar kadar halkın da aktif biçimde adım atmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yerel halkın taşıdığı kentlilik bilinci yerel demokrasi araçlarının kabulünde önemli bir kriterdir.

Sonuç olarak temsili demokrasi uygulamalarının yetersiz kalmasının etkisiyle halkın seçimler haricinde de yönetsel etkinlikleri etkileyebileceği, yerel hizmet sunumunu denetleyebileceği ve yaşadığı çevreyi şekillendirebileceği yöntemler geliştirilmeye başlanmıştır. Hemşehrilerin siyasal kararlardan daha fazla yönetsel kararlardan etkileniyor oluşu, yönetimin karar alma ve uygulama süreçlerine doğrudan ve aktif katılımı gerekli kılmış, bu ise halkın yerel yönetime katılmasına imkân tanıyan yeni ve farklı uygulamaların hayata geçmesini sağlamıştır. Toplumda oluşan yönetime katılma isteği yanında yönetimin politika kararlarının, işlem ve eylemlerinin halkın gözünde meşru kılınmasına yönelik duyulan istek yönetsel katılımın gerekli ve önemli bir ihtiyaç niteliği kazandığını göstermektedir.

YÖNETSEL KATILIMIN YEREL DÜZEYDEKİ YANSIMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: BALIKESİR ÖRNEĞİ

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, özellikle 2000’li yıllarla yoğunlaşan yönetsel reform çalışmalarının ve bu kapsamda hayata geçirilen hukuki düzenlemelerin katılıma yönelik mekanizmalara ne derece yansıdığı ve bu durumun hemşehriler tarafından hangi düzeyde benimsenip bir “kültür” haline getirildiğinin tespitidir. Buradan hareketle Balıkesir il merkezinde ikamet eden hemşehrilerin katılıma ilişkin ilgi, talep ve beklenti seviyelerine yönelik bir tablonun ortaya konulması, yaş, cinsiyet, eğitim gibi sosyo-demografik özelliklerine göre katılıma göstermiş oldukları eğilimin ölçülmesi araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Yine, hemşehrilerin katılıma yönelik fırsat ve yöntemlere bakış açılarını ortaya koyarak, yönetsel katılıma kavramının yönetişimin önemli paydaşlarından biri olan hemşehriler açısından söz konusu ilde nasıl anlamlandırıldığına analiz edilmesi çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

Dolayısıyla araştırmanın gerek toplumsal gerekse yönetsel anlamda, yeni katılıma yöntemlerine olan talebin artmasına paralel olarak, bu yönde çalışmalara duyulan ihtiyacın giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Kısıtları

Hemşehri alan araştırmasına yönelik kısıt, araştırmanın sadece Balıkesir il merkezlerinde ikamet eden hemşehriler ile yapılmış olmasıdır. Bu durumun nedeni çalışmanın, şekil ve içerik olarak farklılık göstermesi ve özgün bir örnek oluşturmasının yanı sıra, 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırlarının il sınırlarına genişletilmesi sonucunda oluşan hizmet alanının tamamına yönelik bir örneklem seçiminin zaman ve maliyet açısından mümkün olmamasıdır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Balıkesir il merkezinde ikamet eden hemşehriler oluşturmaktadır. Araştırma için örneklem büyüklüğü ise 400 olarak belirlenmiştir. Anket formları araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmış ve anketlerin tümü değerlendirmeye alınmıştır. Örneklem seçiminde hemşehriler, sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları dikkate alınmak koşuluyla basit tesadüfî örnekleme yoluyla seçilmiştir. Ulaşılan örneklem büyüklüğünün doğru şekilde tespit edilip edilmediğinin kontrolü ise, evren büyüklüğünün bilindiği durumlarda kullanılabilen “ $n = N \cdot t^2 \cdot p \cdot q / d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q$ ”³ şeklindeki formül aracılığıyla hesaplanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014: 86-

³N: Evrendeki kişi sayısını, t: Belirlenen güven düzeyinde tablo değerini (%95 için 1,96), p: İncelenen olayın gerçekleşme sıklığını (%50), q: İncelenen olayın gerçekleşmeme sıklığını (%50), d: Örneklem hata oranını (%5) belirtmektedir.

87). Buna bağlı olarak %95 anlamlılık düzeyinde ve p.q için maksimum örneklem büyüklüğü yüzdesinde, örneklem büyüklüğü Balıkesir merkez ilçelerini kapsayan bir evren için en az 384 kişiden oluşmaktadır. Araştırma için belirlenen örneklem sayısının 400 kişi olarak belirlendiği göz önüne alındığında örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, tanımlayıcı/betimsel istatistik modeli üzerine şekillendirilmiştir. Veri toplamak amacıyla araştırmada birincil veri toplama yöntemleri arasında yer alan anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, hemşehrilerin sosyo-demografik ve mesleki özelliklerini ortaya koyabilecekleri 5 adet soru ve araştırmanın amaçlarına uygun olarak hazırlanmış 20 önermeden oluşan anket formu kullanılmıştır.⁴ Anket formu kapalı uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Çalışmada 2020 yılı öncesi araştırma verilerinin kullanılması (araştırmaya ait veriler 2019 yılı Ocak ayı içerisinde toplanmıştır) ve çalışmanın doktora tezin-den üretilmesi nedeniyle geriye dönük etik kurul izni gerekmemektedir.

Ankette yer alan önermelerin değerlendirilmesinde "5'li Likert" ölçeği olarak ifade edilen ve araştırmacıya geniş aralıklı puan toplama imkânı sağlayan sıralamalı ölçek şekli kullanılmıştır. Cevaplayıcıların önermeleri "kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5)" şeklinde cevaplamaları sağlanmıştır (Pallant, 2017: 21; Balcı, 2015: 131-132).

Araştırmada toplanan verilerin analizinde istatistik veri işleme paket programı olan SPSS versiyon 22.0'dan yararlanılmıştır. SPSS yardımı ile verilerin frekans analizi yapılmıştır. Bu kapsamda istatistiksel işlemler olarak yüzde dağılımı, aritmetik ortalama, standart sapma, iki farklı grubun veya iki farklı durumun ortalama değerlerinin karşılaştırılmasını sağlayan bağımsız örneklem t-testi (Kalaycı, 2014: 74), ikiden daha fazla sayıda grubun ortalama değerlerini karşılaştırmak için tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Tek yönlü Anova testi kapsamında hangi gruplar arasında fark olduğunu saptamak için ise Post Hoc testlerinden biri olan Tukey testinden yararlanılmıştır (Pallant, 2017: 277-278).

Araştırma kapsamında uygulanan anketlerin güvenilirlik analizi "Cronbach's Alfa Katsayısı" yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Buna göre Balıkesir il merkezinde gerçekleştirilen hemşehri anketinin alfa değeri 0,743 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu alfa değeri "oldukça güvenilir" kabul edilmektedir.⁵ Bunun yanı sıra araştırmada verilerin faktör analizi için uygunluğu tespit edil-

⁴ Anket formu olarak Kocaoğlu (2011) tarafından geliştirilen "Hemşehri Anket Formu" kullanılmıştır.
⁵ Ölçek güvenilirliğinin alfa katsayısına göre yorumlanmasına bakıldığında; 0,00-0,40 arası değerlerin "güvenilir değil"; 0,40-0,60 arası değerlerin "düşük güvenilirliğe sahip"; 0,60-0,80 arası değerlerin "oldukça güvenilir" ve 0,80-1,00 arası değerlerin ise "yüksek derecede güvenilir" kabul edildiği görülmektedir (Kalaycı, 2014: 405).

miş, değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkileri en üst seviyede temsil etmek için kullanılacak faktör sayısı 6 olarak belirlenmiştir.

Araştırmadan Elde Edilen Bulgular ve Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında cinsiyet değişkeni açısından gerekli homojenlik sağlanmakla birlikte yaş değişkenine ait veriler incelendiğinde, genç nüfusun araştırmaya katılım oranının yüksek olduğu fark edilmektedir. Yerel düzeyde demokrasi ve katılım kültürü üzerine eğilen bir çalışmaya genç nüfusun yüksek oranda katılım göstermesi, söz konusu ilde gençlerin yönetsel meselelere kayıtsız kalmadığı yönünde yorumlanabilmektedir. Bunun yanı sıra önlisans eğitiminin de yükseköğretim kapsamında olduğu göz önüne alındığında yükseköğrenim görenlerin oranının Balıkesir’de %45,7’ye yükseldiği görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu sonuç, eğitim düzeyi Türkiye ortalaması üzerinde bulunan il için araştırmanın amacı adına oldukça uygun bir kesimi temsil etmektedir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Hemşehrilerin Demografik Özellikleri

	Değişken	Sayı	Oran
Cinsiyet	Kadın	192	48,0
	Erken	208	52,0
Yaş	18-28	96	24,0
	29-39	131	32,8
	40-50	109	27,3
	51-61	44	11,0
	62 ve üzeri	20	5,0
	Eğitim Durumu	İlköğretim	46
Lise		129	32,3
Önlisans		68	17,0
Lisans		115	28,7
Lisansüstü		42	10,5
Gelir Durumu	0-1000	51	12,8
	1001-1500	41	10,3
	1501-2000	67	16,8
	2001-25000	88	22,0
	2501 ve üstü	153	38,3
Medeni Durum	Bekâr	142	35,5
	Evli	235	58,8
	Dul	11	2,8
	Boşanmış	12	3,0
	Toplam		400

Demokratik Kültür ve Katılım Faktörüne İlişkin Bulgular

Katılım olgusu, demokrasinin temel şartlarından birisi olarak demokratik kültürün oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bunun yanı sıra demokrasi ilkeleri üzerine inşa edilen bir yerel yönetim kültürünün ise etkili ve verimli

hizmet üretiminin sağlanmasında bir gereklilik olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yerel halkın kararların oluşumuna katkı sağlayabileceği en yakın birimler olarak kabul edilen yerel yönetimler, aynı zamanda demokratik kültürün ve katılım kültürünün tesisinde en uygun yönetel birimleri oluşturmaktadır.

Buna bağlı olarak “demokratik kültür ve katılım” faktörüne ait ifadelere yönelik ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde (Tablo 2), Balıkesir’de ikamet eden hemşehrilerin 3,96 gibi yüksek bir ortalama ile demokrasinin gelişmesi noktasında katılımın önemli bir rolü olduğunu benimsedikleri görülmektedir. Belediye tarafından alınan kararlarda ve yapılan planlarda söz sahibi olmanın önemine yönelik ifadeyi 3,87 ortalama ile benimseyen hemşehriler, karar mekanizmalarına katılımın demokratik kültürün geliştirilmesinde yapı taşlarından biri olduğuna yönelik görüşlere destek verdiklerini göstermişlerdir. Demokratik kültür ve katılım düşüncesinin uygulama alanındaki tamamlayıcısı olarak ise belediyelerin demokrasinin hayata geçirilmesinde en uygun birimler olduğuna yönelik ifade, hemşehriler tarafından 3,67 ortalama ile kabul edilmiştir.

Sonuç olarak belediyelerin yerel demokrasinin en önemli aktörlerinden biri olduğuna yönelik düşünce hemşehriler tarafından desteklenmekle birlikte, yerel yönetimlerde katılım düşüncesinin işlevsellik kazanması, demokratik gelişimin mutlak şartlarından biri olarak sayılmıştır.

Tablo 2: Demokratik Kültür ve Katılım

Önergeler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Yapılan planlar ve alınan kararlarda söz sahibi olmak önemlidir	400	3,87	1,020
Demokrasinin gelişmesinde katılımın önemli bir rolü vardır	400	3,96	1,131
Belediyeler, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi için en uygun yönetel birimlerdir	400	3,67	1,146

Katılıma Yönelik Fırsat ve Yöntemlere Bakış Faktörüne İlişkin Bulgular

Vatandaşların politika geliştirme süreçlerine dâhil olmaları için uygun ortamın sağlanması, yönetim ile aralarındaki mesafenin azaltılması ve katılımın bir kültür haline gelebilmesi için önemli etkenlerden biri de katılıma yönelik fırsatların ve yöntemlerin farkındalığının sağlanmasıdır. Söz konusu fırsat ve yöntemler hemşehrilerin yereldeki sorunlara karşı ilgisini tazelemekle birlikte, eşitliğin ve demokratik değerlerin tesisi işlevini de üstlenmektedir. Dolayısıyla hemşehrilerin bu fırsat ve yöntemlere bakış açısı, katılım kültürünün oluşum ve uygulama süreci için değer taşımaktadır.

“Katılıma yönelik fırsat ve yöntemlere bakış” faktörüne ait ifadelere yönelik ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde (Tablo 3), demokratikleşme sürecinde

önemli bir etkileşim alanı olarak kabul gören Kent Konseyi toplantılarının Balıkesir’de ikamet eden hemşehriler tarafından 3,43 gibi yüksek sayılabilecek bir ortalama ile formalite olarak kabul edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra hemşehriler, 3,34 ortalama ile kent konseyi toplantılarına katılmak istediklerini fakat görüşlerinin dikkate alınacağını düşünmediklerini ortaya koymuşlardır. Toplantı zamanlarından haberdar olunamadığı için toplantılara katılmın gerçekleşmediğine yönelik ifade ise 3,23 ortalama ile kabul görmüştür. Bu kapsamda Balıkesir özelindeki tablo, yeniden yapılanma çalışmaları ile yasal altyapısı sağlamlaştırılmış bir katılım yöntemi olarak kent konseylerinin kendilerinden beklenen potansiyel faydaları hala gösteremediklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun nedenleri arasında yönetim tarafından üstlenilmesi gereken faaliyetlerin uygun şekilde ve zaman diliminde halka duyurulması noktasında eksikliklerin var olması kadar hemşehrilerin de katılım yöntemlerinin yeterli oranda takipçisi olmaması yer almaktadır.

Balıkesir kapsamında hizmet veren “Karesi Kent Konseyi” kadın, çocuk, engelli meclisleri gibi birimler aracılığıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmakla birlikte, bu faaliyetler hemşehrilerin karar süreçlerine katılımından ziyade, etkinlik düzenleme, bir araya gelerek kaynaşma, anma veya kutlama yapma şeklinde gerçekleştirilmektedir. 2015 yılı itibarıyla kurulan ve yeni sayılabilecek bir mekanizma olmasından kaynaklı olarak kentte politika yapımı konusunda bir yönetim ortağı misyonu henüz üstlenemeyen Konsey, yerelde katılımı teşvik edici bir yapıya tam anlamıyla ulaşamamıştır. Konsey toplantıları hemşehrilere, konseye ait internet sitesi başta olmak üzere yerel gazete ve televizyonlar aracılığıyla duyurulmaktadır. Konsey, belediyenin mail ve mesaj sistemini de kullanmakla birlikte toplantıların duyurulması noktasında güncel ve aktif bir sisteme henüz sahip olamamıştır. Konsey’in sosyal medya hesapları (instagram.com/karesikentkonseyi/, twitter.com/karesikent, facebook.com/Karesi-Kent-Konseyi, 14.02.2020) bulunmakla birlikte en çok instagram hesabı güncel tutulmaktadır. Daha çok çocuk ve gençlere yönelik aktiviteler (matematik atölyesi, yaratıcı yazarlık ve edebiyat atölyesi, halk dansları atölyesi gibi) ve kadın aktiviteleri (sanat atölyesi, ahşap yakma atölyesi, mis sabun atölyesi gibi) çerçevesinde faaliyetlerde bulunan Konsey, halkın yerel politikada söz sahibi olabileceği bir aracı mekanizma olma mantığından uzak kalmıştır denilebilir.

Alan araştırması sırasında dönemin Karesi Kent Konseyi Başkanı Mürsel Sabancı ile yüz yüze bir mülakat gerçekleştirilmiş, konseyin yapılanması ve katılıma yönelik gelecek planlaması ile ilgili bilgi edinilmiştir. Konsey, 6 ayda bir toplanan Genel Kurul toplantılarıyla icraatlarını yürütmekte, konseyin alt meclisleri gönüllülük esasına göre oluşturulmaktadır. Alt meclislerin üye profilinde meclislerin yapısı ile paralel olarak herhangi bir uzmanlaşma aranma-

maktadır. Meclisler toplantılarını düzenli bir şekilde gerçekleştirmekle birlikte, Sabancı'nun aynı zamanda belediye bünyesinde Genel Sekreter Yardımcılığı görevini yürütmesi, toplantıların tamamının başkan eşliğinde gerçekleştirilmesini mümkün kılmamaktadır. Bunun yanı sıra 2019 yerel seçimleriyle oluşan yeni yönetimle birlikte kendisine yeni hedefler belirleyen konseyin öncelikli amaçları arasında, konseyde oluşturulan görüşlerin Belediye Meclisi toplantılarında gündeme alınmasını sağlayarak her ay en az bir kararın çıkarılmasını sağlamaktır. Halk ile iletişimin STK temsilcileri aracılığıyla gerçekleştirildiğini belirten Sabancı, Balıkesir'in kültürel ve toplumsal yapısına uygun bir kent konseyinin inşası için çalışmaların devam ettiğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak Balıkesir'de kent konseyinin yapısal ve işlevsel olarak geliştirilmesi gerekliliği ortada olmakla birlikte hemşehrilerin büyük kısmı fırsat sağlandığında toplantılara katılma yönünde olumlu bir tutum sergilemektedirler. Hemşehrilerin her ne kadar konsey toplantılarının formalite olduğu yönünde bir düşünceye sahip olsalar da, katılıma yönelik fırsatların çeşitli çalışmalarla daha iyi şekilde uygulamaya geçirilebileceğine inandıklarını belirtmeleri, katılıma yönelik fırsat ve yöntemlere açık olduklarını göstermektedir.

Tablo 3: Katılıma Yönelik Fırsat ve Yöntemlere Bakış

Önermeler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Kent Konseyi toplantılarına katılmak isterim ancak görüşlerime değer verileceğine inanmıyorum	400	3,34	1,183
Kent Konseyi ve ihtisas komisyonları toplantılarına haberdar olamadığım için katılamıyorum	400	3,23	1,104
Kent Konseyi toplantıları formaliteden öteye geçmemektedir	400	3,43	1,130

Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi Faktörüne İlişkin Bulgular

Toplumsal, siyasal ve yönetmel kültürün kesiştiği alanda ortaya çıkan katılım kültürü, öncelikle o yörede yaşayan hemşehrilerin katılıma yönelik talep ve ilgisi doğrultusunda gelişim göstermektedir. Katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyi ne kadar yüksek olursa, katılım kültürünün benimsenmesi ve yaygınlaşması o derece kolaylaşmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu düzeyin çeşitli psikolojik ve sosyo-ekonomik unsurların etkisinde şekillenebileceği gözden kaçırılmaması gereken bir noktayı oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında hemşehrilerin "katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyi" üzerine şekillenmiş ifadelerden oluşan tabloya bakıldığında (Tablo 4), bütün ifadelerin düşük bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle hemşehriler, faktör dâhilindeki hiçbir ifadeyi yüksek oranda benimsememişlerdir. Bununla birlikte ifadelerin olumsuz cümle kalıbıyla oluşturulması, değerlendirmelerin ters yönlü yapılmasını gerekli kılmaktadır. De-

ğişkenlere ait ortalamalar arasındaki farkın çok düşük kaldığı da göz önüne alındığında sonuç, faktör kapsamında yer alan bütün değişkenlerin kendi arasında uyum ve bütünlük içinde olduğunu göstermektedir.

Bu kapsamada Balıkesir’de araştırmaya katılan hemşehriler için faktörün geneline bakıldığında hemşehrilerin, belediye tarafından alınan kararlardan ve hayata geçirilen faaliyetlerden haberdar olmak istedikleri ve bu konuya önem verdikleri görülmektedir. Dolayısıyla hemşehriler belediyenin, kararları ve faaliyetleri hakkında halka gerekli bilgileri açıklama zorunluluğu olduğunu düşünmekte, bununla bağlantılı olarak mevcut katılım mekanizmalarına yeni yöntemlerin eklenmesi yönünde taleplerini ortaya koymaktadırlar. Söz konusu durum hemşehrilerin klasik katılma yöntemlerinin dışında diğer yöntemleri kullanmaya açık ve istekli olduğunu göstermektedir. Hemşehriler, yerel düzeyde hesap sorma yetkisine sahip olduklarının bilincinde olmakla birlikte, bu yetkiyi menfaatleri söz konusu olmaksızın kullanabileceklerini, gerekli hususlarda itiraz hakkının da devreye sokulması gerektiğini belirtmişlerdir. Belediyenin stratejik planında belirtilen amaç ve hedeflere yönelik ilgiyi içeren ifadenin de düşük bir ortalamaya sahip olması ise hemşehrilerin politika yapım sürecinin aşamalarında yer almak istedikleri şeklinde yorumlanabilmektedir.

Bunun yanı sıra Balıkesir’de araştırmaya katılan hemşehrilerde etkinlik duygusunun yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Diğer bir deyişle hemşehriler çevresini kontrol edebilme, yerel düzeyde yönetsel sistemi etkileyebilme noktasında belirli bir güce sahip olduklarının bilincindedirler. Bu nedenle hemşehriler sisteme katılım ve etki etme yönünde eğilim göstermektedirler. Diğer yandan söz konusu ilde katılım kültürünün gelişmesine yardımcı olacak seviyede vatandaşlık görevi duygusu ve empatinin varlığından bahsetmek mümkündür. Dolayısıyla Balıkesir’de ikamet eden hemşehriler için katılım olgusuna yabancılaşma, duyarsızlaşma veya katılımdan uzaklaştırıcı bir etkiye sahip olan apati, anomi gibi psikolojik faktörlerin varlığından söz edilememektedir.

Tablo 4: Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi

Önermeler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Belediyenin aldığı kararları ve yaptığı faaliyetleri açıklama zorunluluğu yoktur	400	1,71	,805
Hemşehrilerin belediyeye hesap sorma yetkisi yoktur	400	1,92	1,072
Menfaatlerim gereği alınan kararlara itiraz etmemem gerekir	400	2,00	1,039
Yapılan faaliyetlerden ve alınan kararlardan haberdar olmasak da olur	400	1,2	,979
Yeni katılma yöntemlerinin hayata geçirilmesine ihtiyaç yoktur	400	1,97	,977
Stratejik planlardaki amaç ve hedefler beni ilgilendirmiyor	400	1,90	,989

Yönetel Etkileşimin Durumu Faktörüne İlişkin Bulgular

Yerel düzeyde yöneten (belediye) ve yönetilen (hemşehriler) arasında karşılıklı iletişim ve etkileşimin sağlanması, bir bütün olarak bakıldığında katılım kültürünün geliştirilmesinde önemli bir etkeni oluşturmaktadır. Yönetel birimler ile hemşehriler arasında bir köprü görevi gören etkileşim olgusu, bir yandan hemşehrileri pasif bir topluluk olmaktan çıkarırken diğer yandan yönetimde açıklık ve şeffaflığın tesisini sağlayarak yerel demokrasinin işlerliğine katkıda bulunmaktadır. İki yönlü bir iletişime dayanan bu süreçte sadece yönetel birimlerin karar alımında yeni mekanizmalar geliştirerek hemşehrilerin görüşlerine göre politika yapımına gitmesi yetmemekte, hemşehrilerin de bu birimlerin karar alım süreçlerini takip etmeleri, taleplerini yönetime iletmeleri gerekmektedir.

Araştırma kapsamında “yönetel etkileşim” faktörüne yönelik sonuçlara bakıldığında (Tablo 5), Balıkesir’de araştırmaya katılan hemşehriler için ortalamaların genel anlamda düşük olduğu görülmektedir. Buna göre, belediyenin herhangi bir konuda hemşehrilerin görüşlerine sıklıkla başvurduğuna veya onları bilgilendirdiğine ilişkin ifade 2,37 ortalamayla benimsenmiştir. Bu durum belediyenin hemşehrilerle etkileşim kurmakta ve onları karar alım sürecine dâhil etmekte yetersiz kaldığını göstermektedir. Yine hemşehriler 2,91 gibi çok yüksek sayılamayacak bir ortalama ile belediyeye taleplerini iletirken tam anlamıyla teknolojiden yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada belediyenin hemşehrilere yeterli fırsatı sunması ve gerekli altyapıya sahip olması kadar hemşehrilerin de sunulan hizmet hakkında yeterli donanımına diğer bir deyişle teknoloji kullanımı konusunda yeterli ilgi ve bilgiye sahip olması gerekmektedir.

Genel çerçevesi ile değerlendirildiğinde Balıkesir Büyükşehir Belediyesi resmi bir internet sitesine (www.balikesir.bel.tr/) sahip olmakla birlikte il kapsamındaki gelişmeleri güncel şekilde hemşehrilere duyurmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte Belediye, resmi sitesinde yer verdiği “Başkan’a Mesaj” bölümüyle doğrudan büyükşehir belediye başkanına ve organizasyon şeması altından e-posta yoluyla ilgili birimlere ulaşma imkânı sunmaktadır (www.balikesir.bel.tr/kur-umsal/organizasyon-semasi). Bunun yanı sıra “e-belediye” linkine yer verilen sitede, bu link aracılığıyla sicil ve borç sorgulama, bilgi edinme, dilek ve şikâyet bildirme, meclis kararlarına ulaşabilme gibi işlemler yapılabilmektedir. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ve Basın ve Halkla İlişkiler Birimi’nden alınan bilgilere göre belediyenin resmi internet sitesini ziyaret eden vatandaş sayısı günlük 6000 ile 8000 arasında değişmektedir. Günlük ziyaret edenlerin sayısındaki fazlalığa karşın talep veya şikâyet ayrımı yapılmaksızın 2018 yılında web sitesi aracılığıyla belediyenin birimlerine yapılan başvuru sayısı 1626 olarak belirlenmiş, başvuruların tamamı aynı yıl içerisinde cevaplanmıştır. Belediye kapsamında “Başkan’a Mesaj” bölümüne ilişkin herhangi

bir kayıt sistemi olmamakla birlikte, 2018 yılı içerisinde belediyeye e-posta ile yapılan başvuruların sayısı 719 olarak bildirilmiş ve yine tüm başvurular aynı yıl içerisinde cevaplanmıştır. Bunun yanı sıra hemşehriler yıl içerisinde en çok telefon aracılığıyla belediye ile etkileşime geçmişleridir. Zira 2018 yılı içerisinde belediyeye telefonla yapılan başvuruların sayısı 12.000'lere kadar ulaşmaktadır. Belediye, kendisine ait Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya hesaplarına (facebook.com/balikesirbld, instagram.com/balikesirbld/, twitter.com/balikessirbld, 14.02.2020) sahip olmasına karşın bu hesapların aktif şekilde kullanılmasını sağlayamamaktadır. Eş zamanlı olarak güncel paylaşım yapılmaya çalışılan hesaplarda hemşehriler sadece “beğeni” fonksiyonunu kullanmakta, nadir olarak kullanılan “yorum” özelliği aracılığıyla iletilen sayılı şikâyet veya talep ise belediye tarafından cevapsız bırakılmaktadır. Bu tablo Balıkesir’de belediye hizmetlerine ilişkin olarak hemşehrilere teknoloji alışkanlığının kazandırılmadığını göstermekle birlikte, belediyenin de söz konusu katılım ve etkileşim araçlarını verimli ve etkin şekilde kullanamadığı yorumunu beraberinde getirmektedir.

Tablo 5: Yönetmel Etkileşimin Durumu

Önermeler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Belediye hemşehrilerin görüşlerine sık sık başvurup onları haberdar eder	400	2,37	1,111
Belediyeye taleplerimi iletirken teknolojiden en iyi şekilde yararlanabilmekteyim	400	2,91	1,176

Yönetime Bakış ve Çalışanlar ile İlişkiler Faktörüne İlişkin Bulgular

Katılım kültürünün sacayaklarından biri olan yönetmel kültürün bir uzantısı olarak hemşehrilerin yönetime ve yönetim çatısı altındaki çalışanlara bakış açısı, yöneten-yönetilen ilişkisi üzerine şekillenen bir katılım kültürü için önemli ipuçları vermektedir. Zira hemşehrilerin yönetmel algıları katılıma yönelik davranışlarını yönlendiren unsurlar arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda “yönetime bakış ve çalışanlarla ilişkiler” başlıklı faktöre yönelik sonuçlar incelendiğinde (Tablo 6), araştırmaya Balıkesir kapsamında katılan hemşehrilerin 3,04 ortalama ile belediye çalışanlarının kendilerine yönelik tutum ve davranışlarından hoşnut oldukları görülmektedir. Hemşehriler, belediye çalışanlarının hizmet sunumunda saygı, anlayış ve hoşgörü ile hareket ettiklerini düşünmelerine rağmen, genel olarak belediyenin hizmet politikası ile ilgili aynı fikri paylaşmamaktadırlar. Zira hemşehriler 2,58 gibi yüksek sayılamayacak bir ortalama ile belediyenin halkın taleplerine en uygun şekilde ve zaman dilimi içerisinde geri dönüş yapmakta zorlandığını ortaya koymuşlardır. Yine söz konusu önermeyle bağlantılı olarak hemşehriler, belediyeye

karşı hak arama faaliyetleri sonucunda haklarının tam anlamıyla yerine getiri-
leceğine dair yüzde yüz bir güven içerisinde değillerdir. Belediye kararlarına
kayıtsız şartsız riayet edilmesi yönündeki son önerme ise hemşehriler tarafın-
dan 1,92 ortalamaıyla kabul edilmiştir. Ortalamanın düşük olması hemşehri-
lerin gerek çalışanlarla gerekse genel olarak karar vericilerle olan ilişkilerinde
ihtiyaç duyulması halinde hesap soran ve sorgulayabilen bir tutum benimse-
yebileceklerini göstermektedir.

Tablo 6: Yönetime Bakış ve Çalışanlarla İlişkiler

Önermeler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Belediye çalışanları saygı, anlayış ve hoşgörü çerçevesinde hizmet verirler	400	3,04	1,152
Belediyenin aldığı kararlara kayıtsız şartsız riayet etmemiz gerekir	400	1,92	1,025
Belediye taleplerimize en uygun şekilde ve zaman diliminde cevap verir	400	2,58	1,119
Belediyeye karşı hak arama faaliyeti sonucu, hakkımın yerine getirileceğine inanıyorum	400	2,58	1,139

Yönetel Kararları Etkileyebilme Faktörüne İlişkin Bulgular

Yönetim anlayışında meydana gelen dönüşümle birlikte yönetim ve hemşeh-
ri ilişkilerinde hemşehrileri karar süreçlerinde daha aktif birer aktör olarak
tanımlayan döneme geçiş yapılmıştır. Dolayısıyla hemşehrilerin yönetel kar-
rarları etkileyebildiği, yönlendirebildiği bir yerel yapı, katılım kültürünün olu-
şumu ve gelişimi açısından önemli bir unsurdur.

Araştırma kapsamında son faktör olan “yönetel kararları etkileyebilme” fak-
törü altındaki önermeler incelendiğinde (Tablo 7), araştırmaya Balıkesir’de
katılan hemşehrilerin “Belediye hizmetleri ile ilgili görüşlerimi iletmekten
çekiniyorum” önermesini 2,81 ortalama ile kabul ettikleri görülmektedir. Söz
konusu ortalama Balıkesir’de hemşehrilerin belediyeye karşı fikir beyan etme
konusunda kısmen de olsa sıkıntı yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Hemşeh-
riler görüşlerini iletmekte çekinmemekle birlikte, bu eylemi gerçekleştirirken
kendilerini tam anlamıyla güvende hissetmemektedirler. Belediye kararlarını
etkileme imkânına yönelik diğer önerme ise 2,95 gibi bir ortalama ile benim-
senmiştir. Olumsuz cümle kalıbı dikkate alındığında söz konusu ortalama,
hemşehrilerin belediye kararlarında etkili olabileceklerini düşündüklerini or-
taya koymaktadır. Fakat anket çalışması sırasında yapılan gözlemler, hemşeh-
rilerin kararları yönlendirebilmek adına giriştikleri bir eylemin uygulamada
ne derece başarıya ulaşacağı veya karşılığını bulacağı konusunda tereddütlere
sahip olduklarını göstermiştir. Önermeye ait ortalamanın çok düşük seviyeler-
de seyretmemesi bu durumu destekler niteliktedir.

Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hizmet veren “Beyaz Masa” uygulaması, hemşehrilerin yönetsel kararlarla ilgili süreçlere dâhil olabilecekleri araçlardan birini oluşturmaktadır. Beyaz Masa biriminden alınan bilgiye göre söz konusu birime günde ortalama 100 başvuru yapılmaktadır. Dilekçe olarak alınan başvurular derhal ilgili birimlere iletilmekte, 1 ay içerisinde ise mutlaka geri dönüş yapılmaya çalışılmaktadır. Belediyenin Beyaz Masa uygulaması üzerinde titizlikle durmaya çalışmasına karşın hemşehriler uygulamayı genellikle sosyal yardım talepleri, iş başvuruları, hizmette aksaklıkların bildirilmesi gibi başlıklar çerçevesinde kullanmaktadırlar. Belediyenin halka sunduğu bir diğer uygulama ise “Alo 153” iletişim hattıdır. 7/24 hizmet veren uygulama biriminde ortalama 10 kişi telefonlara bakmakla birlikte her bir çalışan günde ortalama 200 kişi ile görüşme gerçekleştirmektedir. Belirtilen talep veya şikâyet kaydına göre ilgili birimlerle iletişime geçen Alo 153 çalışanları, bu birimlerden alınan cevaba göre tekrar vatandaşa dönüş yapmaktadırlar. Bununla birlikte gerek Alo 153’e gelen telefonların, gerekse Beyaz Masa uygulamasına yapılan başvuruların ilgili oldukları alanlara yönelik bir kayıt sisteminin bulunmaması mobil iletişim ile ilgili eksikliklerin olduğunu göstermekle birlikte, söz konusu yöntemlerin hemşehrilerin ilgi ve taleplerine bağlı olarak belli bir gelişim standardına kavuşturulması için çalışmalar yapılmasını engellemektedir.

Faktörün test edilmesine yönelik bir diğer yaklaşım Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında Balıkesir Büyükşehir Belediyesi’ne yapılan başvuruların durumudur. Yazı İşleri ve Kararlar Dairesi Başkanlığı’ndan alınan bilgilere göre 2018 yılı içerisinde belediyeye toplam 180 başvuru yapılmış, bu başvurulardan 162 adedi olumlu cevaplanmış, 11 adedi reddedilmiş, 7 adedinin ise üst yazı ile diğer kurum ve kuruluşlara yönlendirildiği görülmektedir. Dilekçe hakkının kullanımı ise 2018 yılı içerisinde toplam 7482 adet başvuru ile gerçekleşmiştir. Bu başvuruların 5048 adedi olumlu cevaplanmış, 542 adedi ise reddedilmiştir. 892 adedi ise tasnif dışı olarak nitelendirilmiştir. Söz konusu tablo değerlendirildiğinde katılıma yönelik mekanizmaların varlığı sağlanmakla birlikte işlerliğinin sağlanamadığı görülmektedir. Zira Balıkesir’in merkez nüfusu göz önüne alındığında (yaklaşık 350 bin) gerek bilgi edinme gerekse dilekçe hakkının kullanılması noktasında sayının oldukça düşük kaldığı görülmektedir.

Tablo 7: Yönetmel Kararları Etkileyebilme

Önergeler	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Belediye hizmetleri ile ilgili görüşlerimi iletmekten çekiniyorum	400	2,81	1,220
Hemşehrilerin belediye kararlarını etkileme olanağı yoktur	400	2,95	1,299

Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki Farklılıklar

Hemşehriler, katılımın bir kültür haline gelebilmesi için başat aktörler arasında yer almaktadır. Bu nedenle hemşehrilerin katılım olgusuna ilişkin benimsedikleri bakış açısı büyük önem arz etmektedir. Alan araştırması kapsamında “katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyi” faktörü bu kapsamda hemşehrilerin yeni katılma mekanizmalarına bakış açısını, stratejik plan gibi yeni yönetsel uygulamalara karşı ilgisini, belediyenin aldığı kararlara veya yaptığı faaliyetlere yönelik benimsediği tavrı ve beklentileri ortaya koymaya çalışmaktadır. Dolayısıyla söz konusu faktör ile cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir durumu, medeni durum gibi sosyo-demografik değişkenler arasındaki farklılıkların değerlendirilmesi bir gereklilik olarak görülmektedir.

Aradaki farklılığın istatistiki bakımdan bir anlam ifade edip etmediğini ortaya koymak amacıyla yöntem olarak “bağımsız örneklem t testi”, “tek yönlü Anova testi” ve “Tukey” testi kullanılmıştır.

Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farklılık

Hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak için, diğer bir deyişle kadın ve erkeklerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeylerinin karşılaştırılması için t-testi gerçekleştirilmiştir.

Bu testin sonuçlarına göre (Tablo 8), p değeri (sig.) araştırmaya katılan hemşehriler için (0,565) olarak belirlenmiş ($p > 0,05$), kadın ve erkeklerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu faktöre yönelik bulgular (Tablo 4) hatırlandığında, faktöre ilişkin önermelere ait ortalamaların söz konusu ilde genel anlamda düşük çıktığı görülmüştür. Önermelerin olumsuz cümle kalıbı ile oluşturulması dikkate alındığında, düşük ortalamalar aslında hemşehrilerin önermelerdeki görüşlere katılmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla hem kadınlar hem de erkekler belediyenin aldığı kararlardan ve uygulamaya geçirdiği faaliyetlerden haberdar olmak istemekte, gerekli durumlarda belediyeye karşı hesap sorma yetkisine sahip olduklarını düşünmektedirler. Bunun için yeni katılım mekanizmalarının hayata geçirilmesini talep etmekte, belediyenin gerek plan gerekse politika yapım aşamalarında yer almak istediklerini belirtmektedirler.

Tablo 8: Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	Sayı	Ortalama	T	P (Sig. 2-tailed)
Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi	Kadın	192	1,87	-,575	,565
	Erkek	208	1,90		

Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Yaş Değişkeni Arasındaki Farklılık

Hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyi ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak adına “tek yönlü Anova” testi uygulanmıştır. Bu sonuçlara göre (Tablo 9), p değeri (sig.) Balıkesir’de 0,05’in üzerinde çıkarak (0,069) ankete katılan hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Bu durum, Balıkesir özelinde yaş aralığı fark etmeksizin hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeylerinin aynı oranda olduğu yorumunu beraberinde getirmektedir. Diğer bir deyişle Balıkesir’de hemşehrilerin söz konusu faktör içerisinde yer alan önermelere verdikleri cevaplar, yaş aralıkları açısından herhangi bir farklılık içermemektedir. Hemşehriler yaş farkı gözetmeksizin belediyenin politika yapım sürecine dâhil olmak istemekte, kişisel menfaatleri olsa dahi hesap sorma yetkilerini kullanabileceklerini belirtmekte ve yeni katılıma mekanizmalarına olumlu bakmaktadırlar.

Tablo 9: Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Yaş Değişkeni Arasındaki Anova Testi Sonuçları

Katılıma Yönelik İlgi, Talep ve Beklenti Düzeyi	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	P (Sig.)
Gruplar Arası	3,517	4	,879	2,191	,069
Grup İçi	158,482	395	,401		
Toplam	161,998	399			

Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki Farklılık

Hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını tespit etmek amacıyla uygulanan “tek yönlü Anova” testinin sonuçlarına göre (Tablo 10), p değeri 0,05’in altında hesaplanmıştır (0,000). Bu sonuç Balıkesir’de araştırmaya katılan hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir.

Farklılığın hangi alt gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çoklu karşılaştırma tablosuna, diğer bir deyişle Tukey testi sonuçlarına bakıl-

dığında Balıkesir’de ikamet eden ilköğretim mezunu olan hemşehrilerin diğer bütün gruplarla anlamlı bir farklılığa sahip olduğu görülmektedir. Buna göre alt gruplara yönelik ortalamalar⁶ incelendiğinde ilköğretim mezunlarından başlayarak lisansüstü mezunlarına doğru ortalamaların sistematik olarak azaldığı görülmektedir. Olumsuz cümle yapısı nedeniyle faktöre ait önerme ortalamalarının düşük olduğu hatırlanacak olursa, söz konusu tablo eğitim durumu yükseldikçe katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyinin de arttığı şeklinde yorumlanabilmektedir.

Tablo 10: Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki Anova Testi Sonuçları

Katılıma Yönelik İlgi, Talep ve Beklenti Düzeyi	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	P (Sig.)
Gruplar Arası	10,374	4	2,594		
Grup İçi	151,624	395	384	6,757	,000
Toplam	161,998	399			

Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Gelir Durumu Değişkeni Arasındaki Farklılık

Hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri ile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak adına “tek yönlü Anova” testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına göre (Tablo 11), p değeri (sig.) Balıkesir’de araştırmaya katılan hemşehriler için (0,237) olarak belirlenmiştir. Değerin 0,05’in üzerinde kalması, Balıkesir’de hemşehrilerin gelir düzeyleri ile katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu durum araştırmaya katılan hemşehrilerin hangi gelir seviyesine sahip olduğu fark etmeksizin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeylerinin aynı kaldığı sonucuna ulaşılmasını sağlamaktadır.

Tablo 11: Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Gelir Durumu Değişkeni Arasındaki Anova Testi Sonuçları

Katılıma Yönelik İlgi, Talep ve Beklenti Düzeyi	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	P (Sig.)
Gruplar Arası	2,245	4	,561		
Grup İçi	159,753	395	,404	1,388	,237
Toplam	161,998	399			

⁶ İlköğretim (X= 2,214), Lise (X= 1,995), Önlisans (X= 1,779), Lisans (X= 1,752), Lisansüstü (X= 1,726)

Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Medeni Durum Değişkeni Arasındaki Farklılık

Hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri ile medeni durum değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak adına “tek yönlü Anova” testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına göre (Tablo 12), p değeri (sig.) Balıkesir’de araştırmaya katılan hemşehriler için (0,084) olarak belirlenmiştir. Değerin de 0,05’ten büyük olması, Balıkesir’de hemşehrilerin katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle hemşehrilerin medeni durumları ne olursa olsun katılıma yönelik talep, ilgi ve beklenti düzeyleri aynı kalmaktadır.

Tablo 12: Hemşehrilerin Katılıma Yönelik Talep, İlgi ve Beklenti Düzeyi ile Medeni Durum Değişkeni Arasındaki Anova Testi Sonuçları

Katılıma Yönelik İlgi, Talep ve Beklenti Düzeyi	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	P (Sig.)
Gruplar Arası	2,693	3	,898		
Grup İçi	159,305	396	,402	2,231	,084
Toplam	161,998	399			

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda Balıkesir özelinde ortaya çıkan tabloya genel olarak bakıldığında ilk göze çarpan başlığın, bir katılım yöntemi olarak kent konseylerinin kendilerinden beklenen potansiyel faydaları hala gösteremedikleri olmaktadır. Bu kapsamda söz konusu mekanizmanın yönetsel katılım sürecine destek vermesi ve yerel demokrasinin yaygınlaştırılması amacıyla gelişimine katkı sağlayacak ilk politika önerisi, kent konseyleri çatısı altında mahalle meclislerinin kurulması ve yaygınlaştırılmasıdır. Mahalle sakinlerine, yöneticilerle aynı platformda buluşma fırsatı vererek hemşehrilerin yaşadıkları alan ile ilgili yönetsel kararlara doğrudan katılım gerçekleştirmelerini sağlayan mahalle meclislerinin hayata geçirilmesi, yerel düzeyde yönetsel etkileşimi destekleyerek hemşehrilerin katılıma ilişkin fırsat ve yöntemlere bakış açısını olumlu yönde etkileyecektir. Ayrıca Balıkesir Büyükşehir Belediye Meclisi’nde yer alan komisyonların gerektiğinde çalışmalarını kent konseyine danışarak yürütmesini sağlayan bir mekanizmanın kurulması, kent konseyi başkanının Büyükşehir Belediye Meclisi’nde yerel bir aktör konumu ile bulunması, kent konseyi toplantılarının çok çeşitli araçlar kullanılarak aktif şekilde halka duyurulması Balıkesir’de kent konseylerinin bir katılım mekanizması olarak beklenen performansı göstermesine yardımcı olabilecek unsurları oluştur-

maktadır. Bunun yanı sıra kent konseyleri kararlarının belediye meclislerinde görüşülerek ne oranda politikaya dönüştürüldüğüne dair kayıt ve takip sisteminin oluşturulması, söz konusu mekanizmanın yönetsel katılımın işler hale getirilmesinde etkili olması açısından önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Yine, katılımın en yaygın kuruluşlarından birisi olan sivil toplum kuruluşlarının (Demirkaya ve Koç, 2017: 141) kent konseyleri ile olan ilişkisinin geliştirilmesi, yerel sorunların hemşehriler tarafından daha kolay dile getirilmesini ve sorunlara yönelik güçlü çözümlerin üretilmesini sağlayacaktır. Zira Demirkaya'nın da ifade ettiği gibi (2019: 89) daha iyi bir kentsel yaşam kalitesine ulaşmak için toplumun STK'lar altında örgütlenerek siyasal ve idârî yönetime katılımı ayrıca önem arz etmektedir. Sivil inisiyatifin kent yönetimine yansıtılmasının kent konseylerinin işlevleri arasında yer aldığı hatırladığında STK'lar, bir yandan söz konusu sivil inisiyatifin gelişmesine diğer yandan halkın bilgi, deneyim ve becerisinin harekete geçirilmesine katkı sunacaktır.

Kent konseyi uygulaması ile ilgili olarak aktif ve yoğun bir çalışma yapılması gerekliliği ortada olmakla birlikte, toplantı sayılarının artırılmasının yanı sıra, alınan kararlarda ve bu kararların uygulanma oranında artış gösterilmesi gerekmektedir. Söz konusu öneriler işleyişe yansıtılabildiği takdirde kent konseyleri, Balıkesir'de ikamet eden hemşehriler için formaliteleri yürüten bir mekanizma olmanın dışına çıkarak daha güvenilir bir katılım aracı haline gelecektir. Bu durumun, katılımın yerel düzeyde bir kültür haline gelmesinde önemli katkılar sunacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Araştırma kapsamında göze çarpan bir diğer sorun alanı Balıkesir'de yaşayan hemşehrilerin düşük düzeyde bir yönetsel etkileşime sahip olmalarıdır. Araştırma sonuçlarından elde edilen veriler, belediyenin hemşehrilerle etkileşim kurmakta ve onları karar alım sürecine dâhil etmekte yetersiz kaldığını göstermiş, hemşehrilerin belediyeye taleplerini iletme noktasında teknolojiden tam anlamıyla yararlanamadıklarını ortaya koymuştur. Yönetel etkileşim mekanizmasının daha etkili şekilde hayata geçirilebilmesi, yönetişim ağının önemli bir ayağını oluşturan teknolojiyi verimli bir şekilde kullanmaktan geçmektedir. Bu noktada belediyenin hemşehrilere yeterli fırsatı sunması ve gerekli altyapıya sahip olması kadar hemşehrilerin de sunulan hizmet hakkında yeterli donanımına diğer bir deyişle teknoloji kullanımı konusunda yeterli ilgi ve bilgiye sahip olması gerektiği gözden kaçırılmaması gereken bir konuyu oluşturmaktadır. Nitekim yerel reformlar kapsamında hayata geçirilen bilişim teknolojilerine yönelik birçok mekanizmanın uygulanabilir olmasının yanında internet alanında yaşanan gelişmelerin yeni yüzü olan sosyal medyanın kullanımı, günümüzde hemşehri ve yönetim arasında yönetsel etkileşimi artıran en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda Balıkesir Büyükşehir Belediyesi sosyal medyanın, belediyenin tanıtımını yapmaya ve belediye hizmetleri hakkında halkı bilgilendirmeye yarayan işlevlerini iyi bir şekilde kullanabilmekle birlikte, vatandaşla iletişime geçmeyi ve şeffaf belediye anlayışını hayata geçirmeyi sağlayan işlevlerinden de etkin şekilde yararlanabildiği bir sistem tasarlamalıdır. Kurumsal internet sitesini ve Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya hesaplarını aktif ve güncel tutma konusunda gerekli çabayı göstermeli, bu mecralarda aldığı talep, şikâyet ve mesajlara oldukça yüksek oranda geri dönüşü sağlayacak politikalar izlemelidir. Dolayısıyla Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal medya araçlarını, takipçilerine sadece temel politikalarını ve başlıca basın açıklamalarını ulaştırmak amacıyla kullanmanın dışına çıkması gerekmektedir. Diğer bir deyişle temsil stratejisinin ötesine geçerek kurumsal bir sosyal medya politikası oluşturması, gerekirse hem çalışanlara hem de hemşehrilere yönelik sosyal medya kullanımı konusunda eğitim programları ve kullanım rehberleri hazırlayarak sosyal medyanın yerel hizmetlere katılımı artırmada nasıl kullanılacağı üzerine stratejiler geliştirmesi gerekmektedir.

Ayrıca gerek kurumun internet sayfasında yer alan "Başkan'a Mesaj" bölümüne ilişkin, gerekse Alo 153'e gelen telefonların ve Beyaz Masa uygulamasına yapılan başvuruların ilgili oldukları alanlara yönelik bir kayıt sisteminin bulunmaması mobil iletişim ile ilgili eksikliklerin olduğunu göstermektedir. Bu durum, söz konusu yöntemlerin hemşehrilerin ilgi ve taleplerine bağlı olarak belli bir gelişim standardına kavuşturulması için çalışmalar yapılmasını engellemekle birlikte, hizmet sunumuna hemşehrilerin beklentisi dâhilinde yön verilememesi hemşehrilerin belediyeye karşı inancını zayıflatma ve teknoloji kullanımından uzaklaşmalarına neden olma gibi riskler taşımaktadır. Dolayısıyla Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin, bilgi iletişim teknolojilerinin sunduğu araçları yönetsel etkileşimin sağlanmasında daha verimli kullanabilmesi için kurumsal işleyiş açısından kayıt ve takip mekanizması oluşturması, bu mekanizmanın etkin şekilde işleyebilmesi için gerekirse uzman bir ekip yardımıyla çalışması faydalı olabilecek çözüm önerilerinden bazılarıdır.

Sonuç olarak Balıkesir özelinde söz konusu başlıkların iyileştirilmesi adına atılan her yeni adım, belediyenin halk ile buluşmasını sağlayacak farklı ve yeni mekanizmaların uygulamaya geçirilmesi, bir yandan hemşehrilerin belediyeye olan güvenlerini tazeleyecek diğer yandan belediye kurumunu hemşehriler için tam anlamıyla katılımcı demokrasinin işlevsel birimleri haline getirecektir. Dolayısıyla yönetsel kültürdeki gelişmeleri toplumsal kültürde meydana gelecek gelişmeler takip edecek ve katılımın bir kültür haline getirilerek benimsenmesi daha kolay sağlanacaktır. Zira araştırma sonuçlarından da elde edildiği üzere hemşehriler, katılım kültürünün gelişmesine yardımcı olacak

seviyede vatandaşlık görevi duygusuna sahip olmanın yanında, aynı zamanda çevresini kontrol edebilme ve yerel düzeyde yönetmel sistemi etkileyebilme noktasında belirli bir güce sahip olduklarının da bilincindedirler. Hemşehriler, yerel düzeyde alınan kararları, politikaları ve yapılan faaliyetleri takip etmekle birlikte farklı yöntemlere açık bir tavır sergileyerek, katılım sürecine daha aktif şekilde dâhil olma yönünde talepte bulunabilmektedirler.

KAYNAKÇA

- Aksu, H. (2008). 5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Kent Yönetiminde Yeniden Yapılanma, A. Yılmaz ve Y. Bozkurt (Ed.), *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi* içinde (ss. 35-56), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alodalı, F. B., Tuncer, A., Usta, S. ve Halis, M. (2012). Yerel Yönetimlerde E-Belediyecilik Uygulamaları: Akdeniz Bölgesi Örneği, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 83-95.
- Arıkboğa, E. (1998). *Yerel Yönetimler, Katılım ve Mahalle Muhtarlığı*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. 14 Şubat 2020 tarihinde <https://www.facebook.com/balikesirbld> adresinden erişildi.
- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. 14 Şubat 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/balikesirbld/> adresinden erişildi.
- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi. 14 Şubat 2020 tarihinde <https://twitter.com/balikessirbld> adresinden erişildi.
- Balıkesir Karesi Kent Konseyi.14 Şubat 2020 tarihinde <https://www.instagram.com/karesikentkonseyi/> adresinden erişildi.
- Balıkesir Karesi Kent Konseyi. 14 Şubat 2020 tarihinde <https://twitter.com/karesikent> adresinden erişildi.
- Balıkesir Karesi Kent Konseyi. 14 Şubat 2020 tarihinde <https://www.facebook.com/Karesi-Kent-Konseyi-1078882945458559/> adresinden erişildi.
- Baransel, A. (1993). *Çağdaş Yönetim Düşüncesinin Evrimi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- Buran, H. (1995). Yönetim Yurttaş İlişkileri ve Katılımlı Yönetim, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri* içinde (ss. 209-224), İstanbul: TODAİE Yayınları.
- Coşkun B. (2007). Kent Yönetimine Katılım ve Kent Konseyleri, A. Yılmaz ve Y. Bozkurt (Ed.), *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi* içinde (ss.102-184), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çitçi, O. (1989). *Yerel Yönetimlerde Temsil, Belediye Örneği*. Ankara: TODAİE.
- Çitçi, O. (1996). Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6), 5-14.
- Demirci, M. (2010). Katılımcı Demokrasi Açısından Kent Konseyleri: Eleştirel Bir Değerlendirme, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 19(1), 21-46.
- Demirkaya, Y. (2006). Küreselleşmenin Kamu Yönetimi Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği, *Avrupa Araştırma Dergisi*, 14(2), 133-150.

- Demirkaya, Y. ve Koç, M. (2017). 6360 Sayılı Kanun İle Birlikte Mahalleye Dönüşen Köylerde Değişimin Katılım Açısından Muhtarlığa Etkisi: Mentеше ve Seydikemer İlçeleri Üzerinden Bir Değerlendirme, *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 124-149.
- Demirkaya, Y. (2019). Vatandaş ve Kamu Kurumları Arasındaki Köprü: Sivil Toplum Kuruluşları, *Şehir Düşünce Dergisi*, (13), 84-91.
- Eken, M. (1994). Kamu Yönetiminde Gizlilik Geleneği ve Açıklık İhtiyacı, *Amme İdaresi Dergisi*, 27(2), 25-54.
- Eryılmaz, B. (2016). *Kamu Yönetimi*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Eroğlu, H. T. (2006). Yönetimde Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (11), 191-206.
- Görün, M. (2006). Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 159-184.
- Güler, T. (2016). 2000'li Yıllar Türkiye'sinde Siyaset Bürokrasi İlişkilerinin Kamu Yönetimi Reformları Üzerinden Okunması, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36), 347-382.
- Güler, T. ve Şahnagil, S. (2017). Türkiye'de Bürokrasinin Dönüşümünde Halk Desteğinin Rolü, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, (Özel Sayı), 182-192.
- Güler, T. ve Yılmaz, A. (2019). Bir Yönetişim Reformu Olarak Devletin Gülen Yüzü: "Açık Kapı" Uygulaması, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 359-374.
- Henden, B. ve Henden, R. (2005). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve E-Belediyecilik, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 48-66.
- Kalaycı, Ş. (2014). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayınları.
- Karesi Kent Konseyi. 12.02.2020 tarihinde <https://www.instagram.com/karesikentkonseyi/> adresinden erişildi.
- Karesi Kent Konseyi. 12.02.2020 tarihinde <https://twitter.com/karesikent> adresinden erişildi.
- Karesi Kent Konseyi. 12.02.2020 tarihinde <https://www.facebook.com/Karesi-Kent-Konseyi-1078882945458559/> adresinden erişildi.
- Kırışık, F. ve Sezer, Ö. (2015). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (Bit) Kamu Politikası Oluşturma Sürecindeki Rolü. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 199-216.

- Kocaman, Ö. F. (2006). *Belediyelerde Halkla İlişkiler ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocaoğlu, M. (2011). *Yerel Yönetimlerde Katılım Kültürü (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)*, Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocaoğlu, M. (2014). Katılımcı Demokrasi Algılaması ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Korkut, H. (2011). *Belediyelerde Yönetime Katılma ve Açıklık Algısı: Ümraniye ve Şişli Belediyeleri Örneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, Ş. (2001). Belediyelerde Yönetime Katılmada Halkla İlişkilerin Rolü ve Önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi*, 3(2), 100-114.
- Öner, Ş. (2001b), Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 10(2), 51- 67.
- Öner, Ş. (2005). Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu, H. Özgür ve M. Kösecik (Ed.). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I: Reform*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Özcan, L. ve Yurttaş, F. (2010). *Kent Konseyleri Müzakereci Demokrasinin Uygulama Alanı Olarak Düşünülebilir mi?'*, *Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar*, Bursa: Dora Yayıncılık.
- Özdemir, A. T. (2011). Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri. *Sayıştay Dergisi*, (83), 31-56.
- Pallant, J. (2017). *SPSS Kullanma Kılavuzu* (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Bursa: MKM Yayınları.
- Parlak, B. ve Sobacı, Z. (2005). *Kurum ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi*, Bursa: Alfa Yayınevi.
- Sezgin, M. ve Özbay, E. H. (2016). Halkla İlişkiler Uygulamalarından Beyaz Masa: Uşak Belediyesi Örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6 (1), 198-209.
- Smith, B. C. (2007). *Good Governance and Development*, First Published, Palgrave Macmillan, New York.
- Sobacı, M. Z. (2007). Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 219-235.

- Şahin, A. (2007). Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları ve Konya Örneği, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (29), 161-189.
- Şengül, R. (2007). Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Yolunda Bir Katılım Yöntemi Olarak Kamu Anketi Uygulaması. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 16(2), 7-20.
- Şengül, R. ve Çetinkaya, N. I. (2013). *Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, 7. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Hatay.
- Şinik, B. (2009). Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, (18)3, 1-22.
- Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi*, Ankara: TODAİE Yayını.
- Uysal, Y. ve Atmaca, Y. (2018). Türkiye’deki Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkilerinin Yönetişim Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 411-424.
- Whitaker, G. P. (1980). Coproduction: Citizen Participation in Service Delivery. *Public Administration Review*, 40(3), 240-246.
- Yalçındağ, S. (1996). *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*, Ankara: TODAİ Yayınları.
- Yalçındağ, S. (1998). Yerel Demokrasinin Örgütlenmesi ve Yerinden Yönetimin Geliştirilmesi Açısından Muhtarlık Kurumu. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 7(3), 37-56.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (1993). *Yerel Yönetim ve Demokrasi: Kavramlar Yaklaşımlar*, İstanbul: IULA-EMME Yayınları.
- Yıldırım, S. ve Emrealp, S. (1994). *Yerel Yönetim ve Demokrasi, Kavramlar-Yaklaşımlar, Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi*, 2. Baskı, İstanbul: IULA - EMME ve TOKİ Yayını.
- Yıldırım, U. ve Öner, Ş. (2004). Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma: Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları. *The Turkish Online Journal of Educational Techonology*, 3(1), 49-60.
- Yıldırım, A. (2014). Yerellik İlkesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 130-140.

